

Folkekirken og migrantmenigheder

- en publikation på baggrund af indlæg ved konference på Vartov 7. januar 2009

Folkekirkens mellemkirkelige Råd

KIT – Kirkernes Integrations Tjeneste

INDHOLDSFORTEGNELSE

- Side 2: **Baggrund for denne publikation**
Elisabeth Krarup de Medeiros, projektansvarlig, KIT – Kirkernes Integrations Tjeneste
- Side 3: **Indledning**
Jørgen Skov Sørensen, sekretariatschef, Folkekirkens mellemkirkelige Råd
- Side 4: **Bevæggrund for projektet og hovedtrækkene i resultatet**
Niels Henrik Arendt, biskop over Haderslev Stift og formand for styregruppen
- Side 7: **Kristendommen under forvandling**
Viggo Mortensen, professor
- Side 15: **Hvilke konsekvenser får stigningen i antal af kristne indvandrere for den lokale sognekirke?**
Inge Lise Pedersen, formand for Landsforeningen af Menighedsråd
- Side 19: **Hvorfor har vi behov for folkekirkens udstrakte hånd?**
Tony Acheampong, migrantpræst og formand for International Pastors Fellowship
- Side 20: **Kristne fra Mellemøsten i Odenses kirkeliv - et integrationsperspektiv**
Refleksioner fra en praktikperiode efteråret 2008 ved Folkekirkens Tværkulturelle Samarbejde i Odense
Kirsten Jørgensen, sognepræst og stud. mag.
- Side 32: **Replik fra Den katolske Kirke i Danmark**
Czeslaw Kozon, biskop over Den katolske Kirke i Danmark
- Side 35: **Replik fra frikirkerne i Danmark**
Hans Henrik Lund, daglig leder af KIT – Kirkernes Integrations Tjeneste
- Side 36: **Paneldebat: Hvordan forvalter folkekirken - som værts- og majoritetskirke - sit ansvar overfor migrantmenighederne?**
Charlotte Dyremose, MF og medlem af kirkeudvalget
- Side 38: *Kresten Drejergaard, biskop over Fyns Stift*
- Side 40: *Peter Fisher Møller, biskop over Roskilde Stift*
-

Alle indlæg er fra konferencen afholdt 7. januar 2009
i forbindelse med projekt "folkekirken og migrantmenigheder"

Udgivet af Folkekirkens mellemkirkelige Råd, Peter Bangs Vej 1D, DK – 2000 Frederiksberg
i samarbejde med KIT – Kirkernes Integrations Tjeneste, Smallegade 47, DK – 2000 Frederiksberg
Copyright © 2009 Folkekirkens mellemkirkelige Råd
Forsidecollage: Niels Thure Krarup - Lay out: Elisabeth Krarup de Medeiros
Se også: www.migrantmenigheder.dk

Baggrund for denne publikation

ved Elisabeth Krarup de Medeiros, projektansvarlig, KIT – Kirkernes Integrations Tjeneste

Som kulmination på knap et års arbejde om folkekirken og migrantmenigheder, iværksat af folkekirkens biskopper, blev der afholdt en konference på Vartov den 7. januar 2009. Målet med dagen var at offentliggøre projektets resultater, publikationen Migrantmenigheder.dk og hjemmesiden www.migrantmenigheder.dk, samt at markere startskuddet for forankringen af arbejdet lokalt.

En række personer, der på hver sin måde har forholdt sig til emnet, var inviteret til at belyse situationen, problemstillingerne, udfordringerne og mulighederne i et samarbejde mellem lokale sognekirker og migrantmenigheder fra forskellige vinkler. Vi bringer her disse indlæg.

Folkekirkens mellemkirkelige Råd og KIT – Kirkernes Integrations Tjeneste har været de koordinerende organisationer i projektet, men dertil kommer en bred gruppe af frie kirkelige organisationer, Dansk Missionsråd, Danske Kirkers Råd, Grundtvigsk Forum, Indre Mission, Kirkefondet, Kirkeligt Centrum, Landsforeningen af menighedsråd, Stiftelsen Areopagos, Tværkulturelt Center samt Den katolske Kirke i Danmark.

Projektet er støttet økonomisk af Integrationsministeriet, folkekirkens 10 stifter, de medvirkende frie kirkelige organisationer, Den katolske Kirke i Danmark samt Danmission, Evangelisk Alliance, Knus Tågholts Fond og Jubilæumsfonden. Uden denne støtte ville projektet ikke være gennemført.

Indledning

ved Jørgen Skov Sørensen, sekretariatschef, Folkekirkens mellemkirkelige Råd

God dag og velkommen Vartov, velkommen til projektet "folkekirke og migrantmenigheder". Mit navn er Jørgen Skov Sørensen. Jeg er sekretariatschef i Folkekirkens mellemkirkelige Råd, og jeg har i dag til opgave at guide jer igennem en spændende og afvekslende eftermiddag – en eftermiddag med dansk kirkehistorisk betydning.

Det hænder yderst sjældent, at folkekirkens biskopper tager en beslutning – i hvert fald hænder det yderst sjældent, at de tager en fælles beslutning. Når biskopperne gør det, vækker det som oftest opmærksomhed – nogle gange får det kirkehistorisk betydning.

Da bispekollegiet tilbage i 2006 samlet stod bag en opfordring til Folkekirkens mellemkirkelige Råd om at kigge på, hvad der evt. måtte være af samarbejde mellem migrantmenigheder og folkekirkemenigheder i Danmark, erindrings jeg nu ikke, at det fik megen offentlig opmærksomhed.

Til gengæld kan jeg i dag ikke lade være med at hævde, at der er kirkehistorisk gods i det projekt, der kom ud af biskoppernes opfordring, projektet "folkekirke og migrantmenigheder", og at der er kirkehistorisk *swung* over den konference, vi sammen deltager i på Vartov i dag.

Ikke alene fordi folkekirken med det her tiltag har vist ægte interesse og har åbnet armene for en hel ny gruppe af kristne i Danmark. Og ikke alene fordi vi nu har en *up-to-date* kortlægning af migrantmenigheder i Danmark, men også fordi det brede kirkelige samarbejdet omkring projektet og projektets styregruppe har kirkehistorisk betydning.

Resten af dagen handler først og fremmest om undersøgelsen, dens resultater og konsekvenser. Derfor mener jeg, det fortjener at blive nævnt her i starten, at vi i dag skal være vidner til resultatet fra en arbejdsgruppe, som har omfattet meget forskellige kirker, organisationer og kirkelige retninger i Danmark.

Dette projekt har samlet dansk kirkeliv bredt - lige fra Grundtvigsk Forum til Indre Mission, fra Landsforeningen af menighedsråd til Den katolske Kirke, fra folkekirkens menigheder og stifter til de mange, mange migrantkirker af vidt forskellig størrelse, observans og oprindelse, som findes i Danmark. Her var der en opgave, som bare skulle løftes. Og det er den blevet.

Resultatet er ganske overrumplende, for mange overraskende, og for de fleste af os ganske overdådigt... Det her skal – som det hedder i annoncerne, når der skal vises noget særligt spektakulært frem – det her skal opleves. Og det bliver det så - i ord, billeder og musik på Vartov i dag. En broget mosaik, et puslespil med små og store brikker, en del af dansk kirkeliv anno 2009.

Velkommen til alle!

Bevæggrund for projektet og hovedtrækkene i resultatet

ved biskop Niels Henrik Arendt, biskop over Haderslev Stift og formand for styregruppen

1. For to år siden besluttede Biskopperne at anmode folkekirkens Mellemkirkelige Råd (herefter MKR) om at iværksætte en kortlægning af migrantmenigheder i Danmark. At vi rettede henvendelse til MKR var naturligt, dels fordi MKR nu engang varetager folkekirkens mellemkirkelige kontakter, dels fordi spørgsmålet om migrantmenighederne og deres forhold til folkekirken ved flere lejligheder havde været drøftet i MKR.

Det er ikke et udtryk for et imperialistisk ønske om at "få fod" på migrantmenighederne, med ud fra det mere ydmyge, at her var der faktisk et kirkeligt meget aktivt område, som den officielle kirke havde meget begrænsede informationer om, og hvor vi måske også havde forsømt den opgave at være med til at sikre, at kristne migranter ikke bare følte at hænge frit i luften i dette land i forhold til kirke og kristendom. Ikke så sjældent lød det jo: "Hvor er egentlig kirken i dette land – er der et fællesskab at tilslutte sig?"

2. Det er ikke det første initiativ i forhold til migrantmenighederne. Der har faktisk gennem efterhånden en del år været en række initiativer i gang, iværksat af organisationer, både folkekirkelige og frikirkelige, af missionsselskaber og også af enkelte folkekirkemenigheder og enkelte stifter. Det vil føre for vidt her at nævne alle, men det er naturligt at nævne to organisationer, fordi disse kom til at spille en afgørende rolle for kortlægningsarbejdet, nemlig KIT – Kirkernes Integrations Tjeneste, som er nedsat af række kirkesamfund og organisationer, primært med frikirkelig baggrund. KIT blev så at sige entreprenør på opgaven med Elisabeth Krarup de Medeiros som omdrejningspunkt. Og desuden Tværkulturelt Center, hvis arbejde er iværksat af en række folkekirkelige organisationer og menigheder, også heriblandt enkelte fra den bredere protestantiske familie. Tværkulturelt Center havde stået for den første kortlægning i DK og stillede sig til rådighed med hele deres omfattende viden om kristne nydanskere.

Der blev nedsat en styregruppe med virkelig bred repræsentation, både fra det folkekirkelige og det kirkeligt-organisationsmæssige landskab, og vi fandt det fra begyndelsen vigtigt også at have Den katolske Kirke i Danmark med, som forståeligt nok er den enkelt-kirke i Danmark, der har kontakt med flest kristne nydanskere. Det afspejler jo dens placering i den kristne familie på verdensplan.

3. Beslutningen om at iværksætte en sådan kortlægning og i det hele taget øge det folkekirkelige informations-niveau og bevidstheden om migrantmenighedernes tilstedeværelse og liv i det danske samfund er udtryk for den enkle kendsgerning, at globaliseringen har "nået folkekirken" - og afsætter mange spor på det kirkelige område, også helt lokalt. Migrantmenigheder er menigheder af flygtninge, menigheder af indvandrere, men bestemt også menigheder, der betjener folk fra andre lande, som kun midlertidigt og af meget forskellige grunde opholder sig i Danmark. Folkekirken har igennem Danske Sømands- og Udlandskirker oplevet at behovet for kirkelig betjening på dansk udenfor Danmark bestemt ikke er mindsket, men snarere betydeligt vokset i de sidste årtier. Og migrantmenighederne i Danmark er udtryk for det samme: en ikke ubetydelig del af verdens befolkning, også den kristne del af den, er på vandring i disse år – og tager kristendommen med sig!

4. Der har været 2 formål med projektet:

a) dels det rent informationsmæssige: hvor mange er de, hvem er de (kirkeligt og sprogligt), hvor er de, har de præster, hvilke lokaler holder de til i, hvilken kontakt har de med det øvrige kirkeliv i Danmark?

Den viden er der behov for på nationalt plan, men måske i virkeligheden først og fremmest ude i stifterne og provstierne. For når folkekirke-menigheder er blevet ålet for at være lukkede i forhold til nytilkomne kristne, har det reelle svar indtil nu været: fortæl os, hvor de er, for vi vil gerne vise gæstfrihed og have kontakt, men det er meget lidt synligt for os.

b) netop at opfordre til kontakt imellem folkekirkemenighederne og migrantmenighederne, ud fra en forståelse af, at det faktisk kan være til gavn for begge parter. For migrantmenighederne kan det betyde en hjælp til at få løst helt konkrete problemer og spørgsmål; det kan modvirke følelsen af isolation for den enkelte menighed, det kan helt generelt have gode integrations-konsekvenser. Øget forståelse af hvordan Danmark åndeligt er skruet sammen. Og for folkekirkelige menigheder: inspiration fx musikalsk, udblik til andre kirkesamfund og (det tillader jeg mig også at nævne) inspiration/hjælp mht. hvordan folkekirken varetager sin missionsforpligtelse i forhold til ikke-kristne her i landet.

Altså: en kortlægning og informationsindsamling og et kontaktskabende projekt.

5. Nu foreligger så resultatet af projektets første del, kortlægningen både af migrantmenigheder, men også af hvordan man forskellige steder allerede har etableret kontakter. Så vi har allerede inspirationsmaterialet til anden del af projektet.

Jeg vil nævne nogle hovedtræk fra undersøgelsen:

a) stærkt voksende antal – over 200 migrantmenigheder, mere end 50 kommet til i bare de seneste 3-4 år (det mere end en ny om måneden). Målt alene på antallet kunne man sige, at hvis de var slået sammen under én paraply ville det faktisk være det næststørste kirkesamfund i DK – med al respekt for den katolske kirke, som jo altså huser en ikke ubetydelig del af dem. Det er også et område, hvor der er en del bevægelse – der er opstået nye menigheder siden undersøgelsen blev færdig, og der er også forsvundet nogle.

b) de er geografisk spredt, selvfølgelig med en betydelig vægt i hovedstadsområdet, men de findes i alle folkekirkens stifter. Konfessionelt vidtspændende, fra den ortodokse tradition, ja nogle endda med oldkirkelige rødder, fra den katolske kirke, og fra stort set hele den protestantiske familie. Det er også karakteristisk, at nogle af dem er svære at få til at passe ind i vore traditionelle begreber om kirkesamfund, fordi det er et sprogligt eller etnisk-kulturelt fællesskab mere end konfession, der har bragt dem sammen.

c) det er i hovedsagen menigheder med et ganske højt aktivitetsniveau – de er "the church from home away from home" (med en let modificering a mottoet for dansk KFUK i London), altså sociale fællesskaber, men de er først og fremmest gudstjenestefejrende menigheder. Og vi kan lige så godt tage det med med det samme: de går procentuelt langt mere i kirke end danske folkekirkemedlemmer. De går i øvrigt også mere i kirke end muslimerne i Danmark går i moskeen, hvis vi skal sammenligne med de nyeste informationer fra det område.

d) de har faktisk – og det er en glædelig og nok også lidt overraskende ting – de har gode kontakter til danske kirkesamfund, herunder også og ikke mindst til folkekirken. Faktisk har op imod en fjerdedel af dem (for at være præcis: 45) fundet lokaler i tilknytning til en lokal sognekirke. Beskyldningen om at folkekirken totalt har ignoreret denne nye kirkelige virkelighed har heldigvis vist sig ikke at have noget på sig, og jeg vil gerne kippe med flaget for de sogne, provstier og stifter, menighedsråd og præster, som har haft øjnene

åbne og vist imødekommenhed. Det er stadigvæk kun i et bestemt hjørne af folkekirken, at man tror at kristendom kun findes på dansk.

6. Hvad skal så ske nu? Projektet har mulighed for at fortsætte 4 måneder endnu, det vil sige der kan følges op på kontakterne, og der kan måske etableres nogle nye. Men ellers må man selvfølgelig sige, at nu har folkekirken og de enkelte stifter og provstier det materiale, der skal til – og nu er det sådan set op til dem. Projektet fortsætter dog i elektronisk form, idet der er oprettet en hjemmeside; KIT og Tværkulturelt Center vil påtage sig at få den holdt ajour, sådan at man ikke om fem år pludselig skal til at begynde forfra. Det er også meningen at fremtidige migrantmenigheder kan finde informationer der, fx finde beslægtede menigheder andre steder i landet, og det er ikke mindst meningen at folkekirkemenigheder der kan få ideer og inspiration til den form for mellemkirkeligt arbejde, der består i helt lokale kontakter til migrantmenigheder. En ny dimension til begrebet venskabsmenigheder.

7. Konferencen i dag altså afslutningen på 1. del og startskuddet til netværksdannelse udover den der allerede findes. TAK på biskoppernes vegne til Integrationsministeriet, til alle der har bidraget økonomisk eller på anden måde samt til MKR og KIT.

Kristendommen under forvandling

ved Viggo Mortensen, professor

De nye realiteter

I min efterhånden fire år gamle bog om den religiøse pluralismes indflydelse på den danske kristendom hævede jeg bogens tese op i dens titel: Kristendommen er under forvandling.¹ Det er vel også derfor jeg har fået den titel opgivet som mit foredragstema i dag ved indledningen til denne temadag om *Folkekirken og migrantmenigheder*. Tesen er altså ikke at kristendommen forandrer sig. Det er nemlig en banalitet. Det sker selvfølgelig hele tiden, fordi de omstændigheder, hvorunder den lever, forandrer sig. Kristendommen har derudover et træk, der i særlig grad gør det naturligt, at den ændrer sig. Kristendommen er en inkarnatorisk religion, dvs. den må altid slå rod det sted, hvor den forkyndes og således tage farve af den folkelighed og kultur, som den lever iblandt. Derfor taler man indenfor missionsteologien om kontekstualisering, inkulturering og stedegengørelse som nødvendige elementer i kristendommens udbredelse. Ja, nogen er gået det skridt videre og har sagt, at i grunden er kristendommen slet ikke en religion men en oversættelsesbevægelse. At kristendommen forandrer sig, når den flytter sig, det er som sagt en banalitet. Men min tese var og er den mere radikale, at jeg hævder, at kristendommen i den øjeblikkelige situation står overfor en lige så radikal forvandling, som den den undergik i forlængelse af apostelmødet i Jerusalem omkring år 50. Da blev det afgjort at kristendommen fra at være en jødisk sekt kunne blive en global religion, der henvendte sig til alle mennesker. Paulus fik grønt lys for sin ekspansive missionsstrategi og snart bredte den sig med stor hast såvel mod øst som mod vest og antog i forlængelse heraf nye former.

Tesen er altså, at i dag står vi midt i et tilsvarende skifte med potentielt lige så indgribende konsekvenser for kristendommen. Vi er i gang med at opdage, at kristendommen støbt i den vestlige konstantinske form blot er én mulig form for kristendom; og når kristendommens globale potentiale for alvor indfries vil vi se en forvandlet kristendom. Grunden til denne udvikling er, at vi er konfronteret med nogle nye realiteter. Hvis man kun vil bruge et ord om disse realiteter, så bliver det globalisering; men det kan selvfølgelig også udtrykkes mere nuanceret, og så kan man opstille en liste over de push og pull faktorer, som påvirker situationen her i begyndelsen af det 21. århundrede. Det er:

- globalisering med dens tro følgesvend lokaliseringen,
- modernisering og den deraf følgende rationalisering,
- sekularisering og den dermed sammenhængende
- de-sekularisering eller genkomst af religionen,
- medialisering, der fremmer eventkulturen
- markedsgørelse, - også af religion
- individualisering og privatisering.

¹ Viggo Mortensen: Kristendommen under forvandling. Pluralismen som udfordring til teologi og kirke. Univers. Højbjerg 2005.

Alle disse faktorer påvirker hver for sig og tilsammen os alle sammen; og de påvirker også den måde, hvorpå vi lever vores religiøse liv. Det helt kontante resultat af denne udvikling er en vækst i *pluralismen*. Pluralisme betyder, at der er mere, her altså mere eller flere udgaver af religion, hvorfor religion bliver noget vi vælger.

Man kan illustrere den samme udvikling ved hjælp af tal. Her er nu som eksempel aftrykt den opstilling, der giver et indtryk af udviklingen inden for kristendommen i perioden 1800 til 2025 (Fra *Missiometrics* 2007. *International Bulletin of Missionary Research* 2007/1)

Global Table 5. Status of global mission, presence and activities, AD 1800–2025.

Column: 1 2	3	4	5	6	7	8	9
Year:	1800	1900	1970	mid-2000	Trend % p.a.	mid-2007	2025
GLOBAL POPULATION							
1. Total population	903,650,000	1,619,625,000	3,696,594,000	6,085,572,000	1.20	6,615,848,000	7,905,234,000
2. Urban dwellers (urbanites)	36,146,000	232,695,000	1,336,655,000	2,873,249,000	2.03	3,306,696,000	4,616,329,000
3. Rural dwellers	867,504,000	1,386,930,000	2,359,939,000	3,212,323,000	0.43	3,309,152,000	3,288,905,000
4. Adult population (over 15s)	619,000,000	1,073,621,000	2,315,770,000	4,257,127,000	1.62	4,763,408,000	5,995,477,000
5. Literates	123,800,000	296,146,000	1,478,531,000	3,263,248,000	1.67	3,664,358,000	5,053,723,000
6. Nonliterates	495,200,000	777,475,000	837,239,000	993,879,000	1.45	1,099,050,000	941,754,000
WORLDWIDE EXPANSION OF CITIES							
7. Metropolises (over 100,000 population)	40	300	2,400	4,050	1.84	4,600	6,500
8. Megacities (over 1 million population)	1	20	161	402	1.94	460	650
9. Urban poor	18 million	100 million	650 million	1,400 million	3.07	1,730 million	3,000 million
10. Urban slum-dwellers	3 million	20 million	260 million	700 million	3.32	880 million	1,600 million
GLOBAL POPULATION BY RELIGION							
11. Total of all distinct organized religions	700	1,000	6,000	9,900	1.65	11,100	15,000
12. Christians (total all kinds) (=World C)	204,980,000	558,153,000	1,238,712,000	2,015,551,000	1.23	2,195,529,000	2,688,650,000
13. Muslims	90,500,000	199,914,000	548,097,000	1,199,609,000	1.81	1,359,745,000	1,811,108,000
14. Hindus	108,000,000	203,003,000	462,429,000	807,631,000	1.37	888,300,000	1,077,600,000
15. Nonreligious	300,000	3,024,000	532,397,000	775,629,000	0.21	787,236,000	813,884,000
16. Chinese universalists	310,000,000	380,007,000	231,866,000	368,465,000	0.74	388,098,000	431,175,000
17. Buddhists	69,400,000	127,077,000	233,004,000	364,657,000	0.82	386,023,000	453,040,000
18. Ethnoreligionists	92,000,000	117,537,000	163,889,000	241,362,000	1.21	262,502,000	285,885,000
19. Atheists	10,000	226,000	165,391,000	150,717,000	0.31	154,019,000	152,676,000
20. New-Religionists (Neoreligionists)	0	5,951,000	78,324,000	101,416,000	0.65	106,124,000	117,572,000
21. Sikhs	1,800,000	2,962,000	10,617,000	23,571,000	1.53	26,210,000	32,282,000
22. Jews	9,000,000	12,292,000	15,097,000	14,299,000	0.87	15,193,000	17,166,000
23. Non-Christians (=Worlds A and B)	698,670,000	1,061,472,000	2,457,882,000	4,070,021,000	1.19	4,420,319,000	5,219,584,000
GLOBAL CHRISTIANITY							
24. Total Christians as % of world (=World C)	22.7	34.5	33.5	33.1	0.03	33.2	34.0
25. Affiliated Christians (church members)	195,680,000	521,664,000	1,128,549,000	1,906,936,000	1.23	2,077,909,000	2,555,599,000
26. Church attenders	180,100,000	469,303,000	885,777,000	1,359,420,000	1.04	1,461,495,000	1,760,568,000
27. Evangelicals	25,000,000	71,726,000	98,358,000	224,559,000	2.04	258,669,000	348,648,000
28. Great Commission Christians	21,000,000	77,753,000	277,153,000	650,094,000	1.13	703,225,000	853,379,000
29. Pentecostals/Charismatics/Neocharismatics	0	981,000	72,223,000	525,599,000	1.98	602,792,000	798,320,000
30. Average Christian martyrs per year	2,500	34,400	377,000	160,000	1.12	173,000	210,000
MEMBERSHIP BY 6 ECCLESIASTICAL MEGABLOCS							
31. Roman Catholics	106,430,000	266,568,000	665,484,000	1,055,498,000	1.14	1,142,968,000	1,353,674,000
32. Independents	400,000	7,931,000	96,926,000	377,830,000	2.12	437,673,000	602,190,000
33. Protestants	30,980,000	103,025,000	211,054,000	346,889,000	1.53	385,815,000	497,703,000
34. Orthodox	55,220,000	115,844,000	139,646,000	214,091,000	0.42	220,488,000	236,364,000
35. Anglicans	11,910,000	30,571,000	47,409,000	75,335,000	1.33	82,632,000	109,690,000
36. Marginal Christians	40,000	928,000	11,100,000	29,500,000	2.53	35,133,000	49,775,000
MEMBERSHIP BY 6 CONTINENTS, 21 UN REGIONS							
37. Africa (5 regions)	4,330,000	8,756,000	117,138,000	353,225,000	2.40	417,001,000	634,611,000
38. Asia (4 regions)	8,350,000	20,781,000	96,381,000	306,446,000	2.07	353,822,000	486,035,000
39. Europe (including Russia; 4 regions)	171,700,000	368,209,000	467,940,000	531,285,000	0.04	532,715,000	521,313,000
40. Latin America (3 regions)	14,900,000	60,027,000	263,561,000	479,475,000	1.31	525,162,000	634,198,000
41. Northern America (1 region)	5,600,000	59,570,000	168,942,000	215,593,000	0.52	223,621,000	252,793,000
42. Oceania (4 regions)	100,000	4,322,000	14,586,000	20,909,000	1.16	22,668,000	26,642,000
CHRISTIAN ORGANIZATIONS							
43. Denominations	500	1,900	18,800	33,800	2.07	39,000	55,000
44. Congregations (worship centers)	150,000	400,000	1,450,000	3,448,000	1.50	3,826,000	5,000,000
45. Service agencies	600	1,500	14,100	23,000	1.77	26,000	36,000
46. Foreign-mission sending agencies	200	600	2,200	4,000	1.63	4,480	6,000
CONCILIARISM: ONGOING COUNCILS OF CHURCHES							
47. Confessional councils (CWCs, at world level)	20	40	150	310	1.75	390	600
48. International councils of churches	0	10	36	59	1.10	64	80
49. National councils of churches	0	19	283	598	1.50	660	870
50. Local councils of churches	0	70	2,600	9,000	2.20	10,500	15,500
CHRISTIAN WORKERS (clergy, laypersons)							
51. Nationals (citizens; all denominations)	900,000	2,100,000	4,600,000	10,900,000	1.08	11,751,000	14,000,000
52. Men	800,000	1,900,000	3,100,000	6,540,000	0.85	6,939,000	8,000,000
53. Women	100,000	200,000	1,500,000	4,360,000	1.42	4,812,000	6,000,000
54. Aliens (foreign missionaries)	25,000	62,000	240,000	420,000	1.09	453,000	550,000
55. Men	21,000	47,000	160,000	240,000	0.47	248,000	270,000
56. Women	4,000	15,000	80,000	180,000	1.88	205,000	280,000
CHRISTIAN FINANCE (in US\$, per year)							
57. Personal income of church members, \$	40 billion	270 billion	4,100 billion	15,230 billion	0.74	16,400 billion	26,000 billion
58. Giving to Christian causes, \$	1 billion	8 billion	70 billion	270 billion	4.60	370 billion	870 billion
59. Churches' income, \$	950 million	7 billion	50 billion	108 billion	3.78	140 billion	300 billion
60. Parachurch and institutional income, \$	50 million	1 billion	20 billion	162 billion	5.13	230 billion	570 billion
61. Cost-effectiveness (cost per baptism, \$)	7,500	17,500	128,000	330,000	2.80	349,000	650,000
62. Ecclesiastical crime, \$	100,000	300,000	5,000,000	16 billion	5.77	24 billion	65 billion
63. Income of global foreign missions, \$	25,000,000	200,000,000	3.0 billion	15 billion	5.70	22 billion	60 billion
64. Computers in Christian use (numbers)	0	0	1,000	328 million	5.90	490 million	1,200 million
CHRISTIAN LITERATURE (titles, not copies)							
65. Books about Christianity	75,000	300,000	1,800,000	4,800,000	3.08	6,175,000	11,800,000
66. Christian periodicals	800	3,500	23,000	35,000	4.30	47,000	100,000
SCRIPTURE DISTRIBUTION (all sources, per year)							
67. Bibles, p.a.	500,000	5,452,600	25,000,000	53,700,000	4.96	75,346,000	180,000,000
68. Scriptures, including gospels, selections	1,500,000	20 million	281 million	4,600 million	1.07	4,720 million	6,000 million
69. Bible density (copies in place)	20 million	108 million	443 million	1,400 million	1.97	1,600 million	2,280 million
CHRISTIAN BROADCASTING							
70. Total monthly listeners/viewers	0	0	750,000,000	2,150,000,000	2.31	2,522,000,000	3,800,000,000
CHRISTIAN URBAN MISSION							
71. Non-Christian megacities	1	5	65	226	1.14	245	300
72. New non-Christian urban dwellers per day	500	5,200	51,100	129,000	1.78	146,000	200,000
73. Urban Christians	5,500,000	159,600,000	660,800,000	1,160,000,000	1.59	1,295,000,000	1,720,000,000
CHRISTIAN EVANGELISM							
74. Evangelism-hours per year	600 million	5 billion	25 billion	165 billion	3.86	220 billion	425 billion
75. Hearer-hours (offers) per year	900 million	10 billion	99 billion	938 billion	6.23	1,430 billion	4,250 billion
76. Disciple-opportunities (offers) per capita per year	1	6	27	154	4.95	216	538
WORLD EVANGELIZATION							
77. Unevangelized population (=World A)	674,350,000	879,672,000	1,641,300,000	1,722,011,000	1.03	1,850,402,000	2,156,012,000
78. Unevangelized as % of world	74.6	54.3	44.4	28.3	-0.17	28.0	27.3
79. World evangelization plans since AD 30	160	250	510	1,500	2.80	1,820	3,000

Kristendommen flytter sig mod Syd

Det første man lægger mærke til, når man kigger lidt nærmere på tallene i tabellen er den enorme vækst i befolkningstallet, som kloden har skullet lægge ryg til i det 20. århundrede. Det er den faktor, der mere end nogen anden har bestemt udviklingen. Den er baggrunden for krige, katastrofer og folkebevægelser, og den har lagt et uhyre pres på jordens økosystemer. Befolkningstilvæksten har også ført til at mennesker bor og lever anderledes. Mere end halvdelen af jordens befolkning bor i byer. I jagten på bedre levevilkår forlader mennesker landområder og søger til byerne, og vi får en enorm vækst i de megabyer, der i deres slum optager de fattige. Idet befolkningstilvæksten har påvirket udviklingen som helhed har den også været meget vigtig i relation til religionernes udvikling. På grund af globaliseringen flytter mennesker på sig; og når mennesker flytter sig, flytter deres kultur og religion med. Når religioner kommer til nye egne og bliver blandet med andre kulturer og trosformer, så ændrer de sig. Lad mig give et eksempel. Når en student kom til min forgænger og sagde: "Jeg er interesseret i hinduisme. Hvad skal jeg gøre?" Så ville min forgænger sige: "Jamen du ved da nok, at hinduerne bor i Indien, så jeg synes du skal tage til Indien og studere hinduisme der". Hvis en student kommer til mig og siger, at han eller hun er interesseret i hinduisme, så vil jeg give vedkommende valget mellem Brande og Herning, for det er her hinduerne i vort nabolag bor. De, der kender den åndelige geografi for de to byer, vil finde det ekstra ironisk, at det er i byer der har været set som højborg for pietistisk kristendom i Danmark, at der nu er centre for hinduisme i Danmark. Det skyldes, som man vil vide, migrationsbevægelser. På den måde bliver de fleste religioner globale; de findes også andre steder end i deres oprindelseslande.

For kristendommen gælder det i særlig grad, idet den faktisk kæmper for sin overlevelse i sit oprindelsesland Israel/Palæstina, mens den er så godt som forsvundet fra de områder (Kappadokien, det nuværende Tyrkiet), hvortil Paulus' første mission gik og som udviklede sig til at blive kerneområder for skabelsen af kristendommen (jf. de økumeniske konciler). Analyserer man tallene (se spalte 37, 38, 39), bliver det klart, at kristendommen i det 20. århundrede har flyttet sig mod Syd. I samme tidsrum har islam flyttet sig mod vest, og de østlige religioner har spredt sig over det hele. Ser man således efter vækst inden for kristendommen, skal man kigge mod Syd. Samtidig viser tallene også klart, at kristendommen går tilbage i Nord. Man kan slet ikke holde takt med befolkningstilvæksten, bl.a. fordi befolkningstilvæksten i Vesteuropa skyldes indvandring, idet Vesteuropæerne selv ikke føder nok børn til at reproducere sig selv. Samtidig oplever man i europæiske kernelande som England, Tyskland og Frankrig en massiv udtrædelsesbølge inden for de etablerede nationale kirker. Det er baggrunden for, at Europa mere og mere betragtes som et område for mission. I statistikken optræder et tal på ca. 112.000 personer, som er missionærer i Europa. Afrika og Asien, de gamle kontinenter der var genstand for kristen mission, sender nu flere missionærer til andre dele af verden end de modtager. For Danmark har Barrett og Johnson opgivet tallene til, at vi udsender 630 missionærer, men modtager 1500 (IBMR 2007/1, p. 31). Fænomenet benævnes undertiden 'returmission' eller 'mission in reverse'. Men i grunden er det blot den logiske følge af, at globaliseringen har ramt religionen. Tidligere i missionsbevægelsens historie havde kristen mission én retning. Den gik fra Nord til Syd. Der var sendende kirker i Nord, der delte deres ressourcer og personel med kirker i Syd. Det udviklede man sig væk fra allerede med talen om 'mission på seks kontinenter'. Og nu er retningen for kristen mission langt fra givet.

På spørgsmålet 'hvortil', hvor er missionen rettet hen, må man under indtryk af globaliseringen svare: Fra alle steder til alle steder.

Når religioner flytter sig forandrer de sig

Når religioner flytter sig, så forandrer de sig. Den kristne missionshistorie giver et utal af eksempler herpå. Det er måske nok i særlig grad tilfældet inden for kristendommen, idet den er en inkarnatorisk religion, som med nødvendighed må kontekstualisere sig og antage farve af de omgivelser, hvori ordet forkyndes. Men det gælder også en række af de andre religioner, at de viser sig tilpasningsduelige i nye omgivelser; de indretter sig med forandringer til følge. I skemaet (linie 27, 28, 29) kan man se, at den form for kristendom, der vokser og udbreder sig er den evangelikale og pentekostale, dvs. en anden kristendomsform end den, vi i Nord er vant til. Den pentekostale kristendom var det 20. århundredes kristne vækstbevægelse. Dermed understreges det generelle princip, at når kristendommen flytter sig, så forandrer den sig også.

De nye realiteter er altså: Kristendommen er under forvandling; den blev i dens vestlige udformning støbt i en konstantinsk form, som nu under indtryk af globaliseringen er under nedbrydning, hvorved det endegyldigt bliver klart, at kristendommen er en global religion, der bestandig er på vej og i øjeblikket flytter den sig mod Syd; og når den flytter sig, forandrer den sig.

Alt dette betyder, at også den kirkelige scene i Europa er under forandring. Hvad stiller man op i forandringens tid? Nogle stritter imod, mens andre tilpasser sig. Og da udviklingen går i mange forskellige retninger, så bliver de former, vi ser, også meget forskellige. Meget løber dog sammen i en voksende forståelse for, at noget må gøres for at formidle evangeliet til nye grupper, på nye måder og i en ny form. Med andre ord: Tiden råber på mission.

Nu er de kristne i Europa jo en blandet flok; både de ortodokse, katolicismen og lutherdommen har i nogle samfund stadig status af flertalsreligioner, men billedet er ved at skifte, og de fleste kirker i Europa ser sig selv som mindretalskirker. Nogle imødeser denne udvikling med fortrøstning; de mener, det er det rigtige for en kirke at befinde sig i marginen, for så kan den bedre solidarisere sig med de marginaliserede. Mens andre har sværere ved at opgive tanken om et kristent Europa.

Det bemærkelsesværdige er, at der også langt ind i flertalskirkerne er en voksende forståelse for, at uden mission og evangelisering går det ikke. Budskabet skal simpelthen fortælles videre, rygtet skal spredes, vidnesbyrdet aflægges! Ellers kommer kristendommen kun til at overleve som lommer i et flerreligiøst hav. Der er mange eksempler på, hvordan kirkerne i Europa kaster sig ud i den opgave. Det hedder noget forskelligt: Nye Udtryk (Fresh Expressions) i England; levende menigheder i Norge; diverse missions- og evangelisationsinitiativer sættes i værk i mange europæiske lande. Der er tale om en næsten frenetisk aktivitet. En voksende ny selvbevidsthed er også at spore blandt i hvert fald nogle af kirkernes repræsentanter. Vi er her endnu, og vi satser på at være her også i fremtiden, synes grundstemningen at være. Men alligevel er fornemmelsen af, at vi i Europa lever i kristelige nedgangstider svær at blive kvit. Men hvordan det vil gå er ikke let at sige, for der foregår i disse år en kamp om det symbolske rum i Europa. Og

det er vel ikke umuligt at forestille sig, at denne kamp vil revitalisere noget af den energi, der tidligere gjorde kristendommen til Europas mest dynamiske religion.

De nye stemmer

Det er ind i dette mix af forskellige udviklingslinier, at de nyankomne kan komme til at spille en afgørende rolle. Som den nye undersøgelse dokumenterer så er der vækst i migrantmenighederne. Den kristendom, som trives i disse migrantmenigheder, er som regel af en anden art end den folkekirkelige og stiller dermed den økumeniske samtale og samarbejde over for nye udfordringer. Nogle af de nytilkomne ser det som deres opgave at genkristne Europa, hvorfor de er aktive i mission. I disse år kommer der således mange missionærer *til* Europa; dog er det stadig sådan, at der sendes flere missionærer ud *fra* Europa.² Men kan "Resten" redde "Vesten"?

Klart er det, at med de nye migrantmenigheder har vi fået tilføjet et dynamisk element til billedet af kristendommen i Danmark. Disse menigheder er meget forskellige. Der er en række helt traditionelle menigheder hjemmehørende i et af de gamle vesteuropæiske kirkesamfund, katolikker, reformerte eller lutherske, f.eks. fra de nordiske lande. Der er menigheder oprindeligt hjemmehørende i centraleuropas og mellemøstens ortodokse og orientalske kirker. Der er menigheder, der lever en mere åndsbåren kristendom af pentekostal og karismatisk tilsnit, en del med udspring i Afrika, hvor tungetale og helbredelser undertiden spiller en stor rolle. Og der er nykristne menigheder, idet konverterede ofte foretrækker at danne egne menigheder.

Det er et afgørende økumeniske nybrud, at nu findes kristenhedens gamle kirkesamfund, de ortodokse og orientalske kirker, som levende menigheder midt i blandt os. Dertil kommer de mange menigheder af pentekostal og karismatisk tilsnit, der repræsenterer en fromhedsform, som opleves som udfordrende for mange medkristne.

Fælles for migrantmenighederne er, at de har dannet deres egen menighed, fordi de ikke føler sig hjemme i Den danske Folkekirke. De fleste omtaler Folkekirken med respekt, og mange nyder godt af lokale folkekirkemenigheders velvilje. Men de fleste har oplevet ikke at blive taget imod, når de kom til en folkekirkelig gudstjeneste. Nogle har dog også vist dem tillid, men det har som regel krævet, at den nytilkomne har været ihærdig og vedholdende.

Der er også en grundlæggende undren over og en manglende forståelse for den måde Folkekirken er kirke på. Prædikenerne er for kedelige, salmesangen for spag, bønnerne for forudsigelige, fællesskabet ikke eksisterende. Derudover har man svært ved at forstå kirkens stilling til skilsmisse og gengifte,

² David B. Barrett & Todd M. Johnson angiver tallene for 2007. Europa sender 203.211 missionærer ud og modtager 111.829. Danmark modtager langt flere missionærer, nemlig 1500 end vi sender ud, nemlig 630. *International Bulletin of Missionary Research* Vol 31, No 1. 2007, p. 31. Hvorledes disse tal er indsamlet fremgår ikke klart, hvorfor denne statistik må tages med et gran salt.

homoseksualitet samt præster, der ikke tror på Gud. Det må jo også siges at være et kors for tanken eller som Niels Hausgaard siger: Det er den slags ting som gør satire vanskelig.

Kan "resten" redde "Vesten"?

Det er da også netop på de nævnte punkter, at migrantmenighederne udskiller sig. Prædikenerne er i hvert fald i formen langt mere livlige og afleveringen mere levende. Manuskripter er som regel bandlyst. Det dogmatiske indhold er ikke nødvendigvis tyngende, men prædikenen vil som regel være gearret til de konkrete problemer, som migranterne står i. Salmesangen er mere støjende, ofte forstærket elektrisk og ledsaget af trommer. Men teksterne og musikken er enkel og kræver ikke stor tilvænning. Bønnerne er lange, personlige og konkrete. Og fællesskabet er til at tage at føle på. Det fremmes ikke bare af gudstjenesteformen, hvor der er liturgiske led, hvor man hilser på hinanden eller bliver introduceret. Men det fremgår først og fremmest af den sammenhæng gudstjenesten udfolder sig i. Gudstjenesten er ikke en enestående begivenhed, men ofte en af flere muligheder for at komme sammen i ugens løb. Desuden findes der ikke en gudstjeneste i en migrantmenighed uden kirkekaffe eller andet socialt fællesskab i forbindelse hermed. For mange bliver migrantmenigheden en erstatning for den familie, de har mistet eller som de ikke er sammen med nu. Man støtter hinanden, hjælper hinanden med at finde sig til rette i de nye omgivelser. Uformelle netværk med basis i menigheden træder i funktion, når nogen skal hjælpes i arbejde eller på anden måde skal støttes under bestræbelserne på integration. Religionen bliver for disse mennesker integreret i deres hverdag på en måde, som er uvant for de fleste folkekirkekristne. Religionen bliver brugbar, anvendelig og konkret. Den bliver godt for noget, for at komme frem i verden, for at få børnene opdraget og udstyret, så de kan overleve integrationen i det danske samfund, eller blot for at klare dagen og vejen.

I de fleste tilfælde har vi indenfor migrantmenighederne at gøre med mennesker med en stærk kristen identitet, som ønsker at dele deres kristentro med andre, - i første omgang landsmænd og ligesindede, men i mange tilfælde også med danskerne. Mange har som mål at integrere flere etnisk danskere i deres menighed. I første omgang kræver det måske lidt overvindelse fra den gamle kristenheds side at acceptere at blive udsat for mission. Skal ægget lære hønen? Vi med vores lange historie, store tradition og Grundtvigs salmer har svært ved at lade os sige, at vi ikke er verdensmestre, men at vi tværtimod er ved at falde på halen. Men skal vi være i stand til at tage imod den inspiration, som kan udgå fra de nye menigheder, så er det nødvendigt, at vi først gør den indrømmelse, at vi måske ikke i alle henseender og altid har forvaltet vort pund, også det kristelige, på bedste måde. Gøres den indrømmelse, så er vejen banet for en fri udveksling af ideer og meninger, inspiration og rituel praksis. Ikke at man blot kan overtage, hvad der kommer. Nogen gange kan man lade sig inspirere af det, som man ser det i gospel-, forbøns og helbredelsesgudstjenester. Men vigtigere end dette konkrete er måske, om man kan lade sig smitte af det engagement, den aktivitet og frem for alt den glæde, som ofte stråler ud fra de nye menigheder.

Og så kan man jo i mellemtiden hjælpe, hvor man kan. Mange af de nye kirker kæmper med at få ressourcerne til at strække til, det gælder de pekuniære og de personalemæssige. Folkekirken har et problem med at nå de nye befolkningsgrupper. Der skulle være mulighed for i højere grad at dele ressourcerne.

Migrantmenighedernes fremtid afhænger af, hvilke vilkår det danske samfund og den etablerede kirke kan byde dem. Kan de få visum til deres præster og forkyndere? Kan de finde egnede lokaler til at samles i? Kan de få økonomien til at hænge sammen? Vil de efterhånden også tiltrække etniske danskere i større tal? Det vil i den sammenhæng være vigtigt, om man fra såvel samfundets som kirkens side kan komme frem til at se på dem, ikke som en byrde og en krævende opgave, men som en ressource og et spændende tilskud. Når de føler, at de bliver set, så vil de også friere kunne bidrage til det fælles.

Hvad migrantmenighederne først og fremmest gør, er at minde om, hvor vigtigt sprog og kultur er for formidling af kristendom. Hvad der ret skal gå til hjertet må formuleres på moders mål; og hvad der skal blive til sand opbyggelse må formidles i kulturelle rammer, som man kender og føler sig tryk ved. Derfor antager religionen en særlig rolle i den proces, hvor man står i malstrømmen mellem forskellige kulturer. Så nej, "resten" kan ikke redde "Vesten". Der er nogle barrierer for integration; det er vores lange historie og den syntese af folkelighed, nationalitet og kristendom, som det danske samfund er bygget på.

Men derfor kan vi jo godt lære af hinden og modtage inspiration fra hinanden. Lad mig som afslutning give to eksempler. I øjeblikket er forholdet naturligt nok præget af nogle fordomme. Sådanne fordomme kan kun overkommes ved et uddybet kendskab. Og kendskab kan sommetider give venskab. Et sted at begynde vil være at fokusere på det vi har fælles. Og det er jo først og fremmest Bibelen. Vore traditioner er forskellige, vores liturgier etc. Men vi vil alle sammen beråbe os på Bibelen; også her er der forskelle. I mange migrantmenigheder vil man læse Bibelen ud fra en tillidshermenutik, mens megen læsning af Bibelen i Folkekirken er gået igennem den historiske kritisk ildbæk og derfor har karakter af en mistillidshermenutik. Det ville være oplagt at etablere et fælles forpligtende bibelstudiekredsarbejde mellem migrant og folkekirkemenigheder.

Der er i mange migrantmenigheder en stor interesse for og engagement i mission. Det ville være oplagt at bruge denne interesse til at bringe mission også centralt på dagsordenen i Folkekirken. Ved at beskæftige sig med mission får man blik for kristendommens mangfoldige skikkelser. Mission er sendelse, men det er også mission at modtage. Og i Folkekirken mangler vi at udvikle en gæstfrihedens teologi. Det ville føre til en mere mangfoldig kirke.

Hvilke konsekvenser får stigningen i antal af kristne indvandrere for den lokale sognekirke?

ved Inge Lise Pedersen, formand for Landsforeningen af Menighedsråd

Det kommer an på så meget:

Rent objektivt kommer det an på hvilke migranter det er og hvad det er for et lokalsamfund og for en sognemenighed de er kommet til.

Men lige så vigtigt er det hvordan vi fra folkekirkens side reagerer. Her – som i så mange andre sammenhænge – gælder det ikke blot om hvordan vi har det, men mindst lige så meget om hvordan vi ta'r det. Det er selvfølgelig tilfældet for begge parter, men her skal det dreje sig om den part jeg kender noget til: de danske sognemenigheder.

Før vi kommer til den subjektive reaktion lige et par ord om de objektive forhold, som jo ikke er helt uden betydning.

Hvilke kirkeretninger kommer immigranterne fra?

I hvor høj grad er de indstillet på at forsøge at blive en del af den lokale folkekirkemenighed, eller (hvis de danner deres egen migrantmenighed) på at samarbejde med den/de lokale kirker?

Hvor store er sprog og kulturforskellene?

Og hvordan ser den lokale sognemenighed ud?

Er det et stort bysogn, kan de kristne indvandrere bo der upåagtet, fordi man i forvejen ikke kender alt og alle. Og hvis migranterne er tamilske eller vietnamesiske katolikker, og der i øvrigt er en katolsk kirke i nærheden, ja så vil man i den lokale folkekirke ikke opfatte det som sit ansvar, men mene at det tager katolikkerne sig af – hvad de jo også gør. Der skal i praksis rigtig mange kristne indvandrere til før det spiller nogen rolle for det lokale folkekirkens sogn – bortset fra at antallet af menighedsrådsmedlemmer går ned, hvis medlemstallet bliver lavere.

Anderledes i et lille landsogn hvor man hurtigt opdager at der er kommet nye indvandrere til. Der er én gruppe af indvandrere som i hvert fald for nogens vedkommende er blevet integreret i de lokale folkekirkemenigheder: det er de hollandske landmænd som i et vist antal har bosat sig især i det sydlige Jylland. Den del af de (oftest reformerte) hollandske landmænd som hjemmefra var kirkesøgende har været meget hurtige til at lære dansk, og i en hel del tilfælde er de gledet ind i det lokale kirkeliv – specielt hvis de ikke lige var havnet i et af de sogne der sætter en ære i at der ikke foregår noget som helst mellem søndag kl. 11.15 og næste søndag kl. 10. Der er undersøgelser der tyder på at de kirkeligt aktive blandt de hollandske landmænd er blevet hurtigere integrerede i lokalsamfundet end de ikke-kirkelige. Bibelkredse og lignende aktiviteter er tydeligvis aktive integrationsinstrumenter.

Det er derimod ikke klart for mig om der også er sket noget med disse sogne, eller de blot har været i stand til at absorbere denne trods alt beskedne mængde af tilflyttere med en beskeden sproglig og kulturel forskel. (De historikere der havde lavet undersøgelsen var ganske vist overraskede over at hollænderne havde klaret

at tilegne sig det meget vanskelig og "afvigende" sønderjyske sprog! De havde helt tydeligt glemt at tænke på hvad lokalsproget afveg fra – det er vist ikke længere fra hollandsk end rigsdansk er.)
Nu kommer de fleste kristne indvandrere jo længere væk fra end Holland, og hvad så?

Det er stadig vigtigt at skelne mellem de små overskuelige landsogne, hvor man hurtigt spotter at der er kommet nye folk til, og så de større sogne.

Hvis jeg skal holde mig til sandheden (og det er jo altid bedst), så er situationen i de fleste store bysogne nok at man slet ikke har opdaget at der bor mange kristne i sognet med anden etnisk, kulturel og kirkelig baggrund end lurmærket dansk folkekirkelighed. Enten er disse indvandrere usynlige, eller de er godt nok synlige (hvis de er mørkhårede og brunøjede), men man tror at de er muslimer.

Når man først har opdaget i det store sogn at der er kommet nye og anderledes kristne til sognet, hvad så? Mange af disse sogne er principielt uendeligt åbne, men i praksis er vi ofte snarere uberørte, eller skulle vi bruge det mere dækkende udtryk: ligeglade. Der er jo i forvejen en stor del af sognets beboere som vi kun har en meget spinkel og sporadisk kontakt med, uanset om de er medlemmer eller ej.

Er vi rummelige til at optage personer med anden sproglig og kulturel baggrund?

Har vi vilje og overskud til at samarbejde?

Det er her det for alvor gælder, at man har det som man ta'r det.

Tager man det som et blandt mange andre forfaldstegn i det moderne samfund, eller udnytter man det mere positivt? Ser man det som et problem eller som en resurse? En besværlighed eller en mulighed?

Vælger vi kun at se det som en besværlighed, tror jeg ikke der kommer noget som helst godt ud af det. I så fald vil det snarest føre til en total stivnen. Man vil krampagtigt forsøge at bevare alt uændret, for at holde på de gode gamle dage, og liv og indhold vil forsvinde mens man kæmper for at holde rammerne uændret.

Men vi kunne jo også vove at være lidt mere positive, skønt vi er gode til det modsatte. Hvordan er det nu katolikerne siger? Når der er to protestanter til stede, er der mindst ét problem. På det punkt er vi vældig gode protestanter.

Vi kunne jo i god bibelsk tradition se den nye situation, ikke som en besværlighed men som en prøvelse.

Eller (for vi er jo ikke så vant til at udtrykke os i slige bibelske kategorier) måske skulle vi vove at se mulighederne i den nye situation, og omformulere spørgsmålet til: Hvordan kan vi som lokal sognemenighed udnytte den nye situation til noget positivt – også for os selv?

Tilstedeværelsen af kristne med andre opfattelser af kristendommen, anderledes gudstjenesteformer og andre måder at være sammen på, fortæller at ting kan være anderledes.

Og det kan samtidig være en god anledning til at besinde sig på hvad vi var og er som sogn og menighed.

Man kunne måske endda svinge sig op til at lade tilstedeværelsen af andre kristne i sognet end den danske normaludgave være anledning til nogle overvejelser over, hvad det betyder helt konkret, her hos os, at folkekirken har en tredobbelt bestemmelse:

- evangelisk luthersk

- dansk
- folkekirke

Ingen af disse tre bestemmelser er jo uforanderlige og udtømt en gang for alle. Det er ikke uden videre det samme at være evangelisk luthersk i 2009 som i reformationsårhundredet, og det samme gælder det danske. Og hvordan er vi egentlig folkekirke på nutidens vilkår?

Hver generation må se på hvad det betyder for os at være en evangelisk luthersk dansk folkekirke her og nu. Og når vi begynder at kigge på det, vil det vise sig at forholdet mellem de tre bestemmelser heller ikke er statisk.

Denne selvbesindelse er vigtig, også lokalt, som baggrund for at forstå i hvert fald noget af indvandrerens kristendomsopfattelse, som jo er blevet til i en ganske anden kulturel kontekst, ofte i en minoritetskirke, og næsten altid med et andet forhold mellem kirke og stat.

Netop på talerstolen i Vartov er det nærliggende at pege på det faktum, at de grundtvigsk prægede sogne og grupperinger tilsyneladende har været mere tilbageholdende over for at tage kontakt både til kristne asylansøgere og til migrantmenigheder, end IM og missionsk prægede sogne.

Det er tankevækkende. For grundtvigsk prægede sogne og menighedsråd og præster burde jo om nogen være opmærksomme på, at den forskellige folkelighed har betydning for hvordan kristendommen har taget form forskellige steder, og have sans for at kristne migranter har et behov for gudstjeneste på deres eget modersmål og i overensstemmelse med deres egen tradition. Lige som danskere i Sydslesvig og Canada og Japan har behov for at kunne holde gudstjeneste på dansk og efter dansk skik.

I selvbesindelsesprocessen er det klart, at det er forskellige sider af vores folkekirkeopfattelse som udfordres, alt efter hvilke etniske og kulturelle grupper de lokale indvandrere repræsenterer – der er langt fra de gamle assyriske kirker til evangelikale og pentecostale menigheder. Men udfordringer byder de alle på. Hvis vi altså tør lade os udfordre. Hvis vi først vover at møde de andre, og derefter at se både kærligt og kritisk på os selv, se på hvordan vi agerer som sogn, som menighed og som menighedsråd – ja så kan der bestemt komme noget godt ud af den nye situation.

Men det forudsætter at vi ser på vores egen kirke med både **kærlige og kritiske** øjne.

Kritiske fordi vi ikke skal forskanse os i selvfed bedreviden.

Kærlige fordi vi ikke skal nedgøre alt vores eget i næsegrus beundring, hvad enten det er over livsglæden og rytmerne og sangen, eller over de nytilkomnes måske mere biblicistiske syn på moral og livsførelse.

Der kommer ikke noget godt ud af at ville løbe fra sin egen måske noget forbeholdne kultur, men den kunne måske justeres lidt? Andre og mere livlige gudstjenesteformer kan minde os om at det er hele personen der er i kirke, ikke kun hovedet.

På samme måde tror jeg heller ikke på at vi blot kan overtage en enkel biblicistisk tilgang til kristendommen, og på den måde få alle folkekirkelige småsten fjernet fra skoene, men det kunne godt være at vi kunne lade os inspirere af deres mere tillidsfulde bibellæsning. Vores egen Søren Kierkegaard siger jo, at vi skal læse Biblen, som vi ville læse et brev fra den elskede.

Vi gør hverken de nytilkomne eller os selv nogen tjeneste ved at ville være som dem.

Udfordringen består i at besinde sig på sit eget og føle sig så meget hjemme i sin egen tradition, at vi tør møde de nytilkomne med åbenhed og arbejde kritisk med det der ikke længere er frugtbar i vores egen tradition.

I de vellykkede tilfælde begynder det måske med praktisk hjælp, fx ved at låne eller leje lokaler ud til en migrantmenighed og måske hjælpe med praktiske ting i kontakten med det danske samfund.

Derigennem kan der skabes relationer der efterhånden kan tåle meningsforskelle, fordi der opbygges et tillidsforhold, og det kan føre til samarbejde om visse velafgrænsede ting.

Og hvis det går rigtig godt, kan disse personlige relationer blive til gavn og glæde for integrationen, for de betyder at der er sparringpartnere med dansk kristen baggrund, som med lidt held kan være formidlere, når der opstår konflikter fordi nogle af indvandrerne bliver påvirket af danske værdier og reaktionsmåder, fx mellem 1. og 2. generations migranter.

I hele denne proces er det vigtigt at huske at vi selv har en betydelig indflydelse på hvilke konsekvenser tilstedeværelsen af et stigende antal kristne indvandrere får for den lokale sognekirke.

Vi har det som vi tager det – og vi får det som vi rå'r det.

Why do we need an out-stretched hand from the Lutheran Church

Ved Tony Acheampong, migrantpræst og formand for International Pastors Fellowship

1. The conference is about people like me who have been called by God to Denmark as missionaries.
2. Danish missionaries came to Africa many centuries ago to present the gospel and I am a result of that missionary effort. The presence of immigrant pastors in Denmark is a "payback" time to show our gratitude.
3. But the immigrant pastors cannot make any meaningful input and impact on Danish society without working together with the Danish traditional churches. These churches are our host and there are many areas that we can cooperate and work together to transform the spiritual landscape of Denmark. For example:
4. We can engage in some exchange programmes such as seminars, joint worship service, community initiatives, our choir could also sing in some of these churches and many more.
5. All said and done, there is so much that our host church can give and help us with to make our work effective and there is also so much that the immigrant churches can impact and contribute to the social, physical and spiritual well being of Denmark because there is unity and effectiveness in diversity.

Kristne fra Mellemøsten i Odenses kirkeliv - et integrationsperspektiv

Refleksioner fra en praktikperiode efteråret 2008 ved Folkekirkens Tværkulturelle Samarbejde i Odense
ved Kirsten Jørgensen, sognepræst og stud. mag.

Udover at være sognepræst i Folkekirken er min baggrund et igangværende kandidatstudium på Center for Mellemøststudier ved Syddansk Universitet.

I forbindelse med uddannelsen kræves der et tre måneders praktikophold. Det anbefales, at praktikopholdet finder sted ved et firma, en organisation eller en politisk eller administrativ enhed i Mellemøsten. Men såfremt et sådant praktikophold ikke er ønskeligt i relation til den studerendes forventede beskæftigelsesområder, kan kravet om praktik dækkes ind via organisationer, firmaer osv. i Danmark, der arbejder med problemstillinger af mellemøstlig relevans – f.eks. Dansk Flygtningehjælp, de kommunale integrationsenheder, skoler med en høj procentdel af elever med en mellemøstlig baggrund, virksomheder, der opererer i Mellemøsten osv. Som ansat i Fyens Stift var det helt oplagt for mig at søge om et praktikophold på det lokale kirkelige integrationsprojekt, som oven i købet er enestående af sin art i Danmark: Folkekirkens Tværkulturelle Samarbejde i Odense, herefter FTS. FTS's ledere, Jesper Hougaard Larsen og Marianne Larsen var så venlige at tage imod min ansøgning, og jeg har fulgt FTS's arbejde fra 1. september 2008 til 1. januar 2009.

På baggrund af opholdet har jeg udarbejdet en rapport ud fra en nærmere defineret projektbeskrivelse. Mit projekt var at undersøge, hvorvidt og i givet fald hvorledes FTS, forstået som et integrationsprojekt, lever op til sit formål hvad angår kristne indvandrere og flygtninge fra Mellemøsten. Desuden ønskede jeg at eftersøge og diskutere hvilket integrationsbegreb, FTS arbejder ud fra. Dette integrationsbegreb perspektiverede jeg desuden ud fra to andre kirkelige odenseanske sammenhænge, hvor der også arbejdes med integration, Church of Love og Vollsmose Kirke.

Det følgende er resultatet af min undersøgelse.

Præsentation af Folkekirkens Tværkulturelle Samarbejde

Folkekirkens Tværkulturelle Samarbejde (FTS) blev dannet i 1999 på initiativ af biskop Kresten Drejergaard og domprovstiet (Skt. Knuds). 22 sogne i de to Odense-provstier; Skt. Knuds og Hjallesø provsti etablerede samarbejdet på baggrund af kapitel 8 i Lov om menighedsråd, jvf. Lovbekendtgørelse nr. 571 af 21. juni 1996. Denne bekendtgørelse muliggør samarbejde mellem sognene, finansieret af kirkekassen.

FTS begyndte arbejdet i lejede lokaler i den gamle kaserne på Sønder Boulevard i Odense. I 2001 flyttede FTS til mere centrale lokaler i Vestergade 51 B. Lokalerne ligger midt i gågade-systemet og er dermed vældigt tilgængelige, men huslejen er dyr, og i skrivende stund overvejes det at flytte FTS til nye lokaler. Dette sker i en centraliseringsproces, hvor det søges at bringe de to provsti-kontorer, kirke-skole samarbejdet i Odense og FTS under samme tag. Dette kan medføre, at FTS i højere grad en nu bliver en synlig del af det folkekirkelige arbejde i Odense.

Om baggrunden for FTS har biskop Kresten Drejergaard sagt³, at initiativet udspringer af identifikationen af to behov:

For det første så han et behov for at hjælpe kristne flygtninge og indvandrere, der ofte kommer fra afrikanske og mellemøstlige lande. Disse kristne kan have meget svært ved at finde sig til rette i en dansk (sogne) menighed. De ender derfor ofte med at blive kirkeløse, når de kommer til Danmark. De kommer til at stå udenfor et menighedsfællesskab, hvori de kan dyrke deres tro. Tanken var, at FTS vil kunne tjene som et sådant menighedsfællesskab samt udgøre en passage til andre kristne menigheder i byen, evt. flygtningens/indvandrerens lokale folkekirkemenighed.

For det andet ønskede biskoppen at synliggøre kristendommen for muslimske indvandrere og flygtninge, for hvem kristendommen i Danmark generelt og Den danske Folkekirke specielt kan forekomme uprofileret, uskarp og meget lidt synlig. FTS var altså også tænkt som et dialog- og brobygningsprojekt.

Disse tanker resulterede i en formålsparagraf, der i FTS's vedtægter lyder således:

§ 3. Tværkulturelt Samarbejde i Odense har til formål at drive arbejde blandt asylsøgere, flygtninge og indvandrere med henblik på at fremme en folkelig og kirkelig integration på tværs af etniske og religiøse forskelle.

Stk. 2. Samarbejdet skal involvere "frivillige" (både gammel-danskere og nydanskere) for dermed at medvirke til større forståelse og kontakt mellem gammel-danskere og nydanskere.

Formålsparagraffen udmøntes konkret i tre overordnede hovedopgaver:

1. Gudstjenesteligt og kirkeligt arbejde for og med kristne i form af regelmæssige gudstjenester i Skt. Knuds kirke (domkirken). Disse internationale gudstjenester er folkekirkelige i deres form, men der indgår mindst en salme på engelsk; der gives et resume af prædikenen på engelsk og den afsluttende bøn er altid på engelsk. Der er i overensstemmelse med Den danske Folkekirkes nadversyn åbent nadverbord for alle. Der holdes også regelmæssigt familiegudstjenester. Kirkelige handlinger som vielse og begravelse/bisættelse kan også foregå i FTS's regi. FTS stiller sig til rådighed for sjælesorg og undervisning.
2. FTS søger at være et dialogrum mellem muslimer og kristne. Dette foregår bla. i sprogcafeen, hvor FTS yder hjælp med det danske sprog. Der afholdes møder og foredrag, hvor alle kan mødes på tværs af nationalitet og religion. FTS har klubvirksomhed både for børn, unge og voksne.
3. FTS driver oplysningsvirksomhed om sit eget arbejde og om forhold, der vedrører nydanske kristne og religionsdialog. Denne virksomhed varetages af FTS's ledere; Jesper Hougaard Larsen og Marianne Larsen, der begge er ordinerede teologer, og former sig som foredrag, avisartikler mm.

I følge *Evaluering af Folkekirken Tværkulturelle Samarbejde i Odense* fra 2007 udarbejdet på Institut for Litteratur, Kultur og Medier, SDU af Maria Bondo Gravesen og Johs. Nørregaard Frandsen havde FTS i "2000 omkring 1000 besøg, mens tallet i 2006 var flere end 6000 og i 2007 endnu større" (Gravesen og Frandsen 2005: 6). Af samme evaluering fremgår det, at det største antal besøg er i sprogcafeen; det

³ i *Evaluering af Folkekirken Tværkulturelle Samarbejde i Odense*, 2007

næststørste besøg er deltagelse i fester (fx Skt. Hans og julefest) og det tredjestørste besøgstal er til FTS's udflugter. Lige derefter kommer besøgende til de månedlige internationale gudstjenester.

Præsentation af metode

Som metode i undersøgelsen besluttede jeg forud at bygge på kvalitative interviews med udvalgte kristne indvandrere og flygtninge med tilknytning til FTS. Desuden skulle samtaler med FTS's leder, Jesper Hougaard Larsen, indgå som baggrund for rapporten.

Ved praktikperiodens begyndelse fik jeg imidlertid en overraskelse. Det viste sig nemlig, at det kun lod sig gøre at identificere to personer med de forudsætninger, jeg søgte (kristne fra Mellemøsten med tilknytning til FTS); en katolik fra Irak (Habeb) og en protestantisk konvertit fra Iran (Matthew)⁴.

Deraf rejste det oplagte spørgsmål sig: hvorfor er så få kristne fra Mellemøsten knyttet til FTS?

På det spørgsmål kunne man forestille sig en række mulige svar: Er det udtryk for, at der numerisk er meget få kristne fra Mellemøsten i Odense? Er det udtryk for at disse kristne har fundet (passage til) lokale sognemenigheder i Odense? Er det udtryk for, at disse kristne tilhører en anden konfession (den katolske eller anden) og derfor ikke ønsker at knytte sig til et fællesskab, der er hjemmehørende under Den danske Folkekirke, der er luthersk-evangelisk. Er det udtryk for, at disse kristne er sekulariserede og ikke ønsker et kirkeligt tilhørsforhold? Eller er der andre årsager?

For at få svar på disse spørgsmål valgte jeg desuden at opsøge Massoud Fouroozandeh, der er iraner og præst i Church of Love og Torben Hangaard, sognepræst i Vollsmose sogn, med den tanke, at de enten havde adgang til kristne fra Mellemøsten, som FTS ikke kendte til eller kunne give mig overblik hvem, hvor og hvor mange de kristne med baggrund i Mellemøsten i Odense er. Som bekendt registrerer man i Danmark ikke borgernes religiøse tilhørsforhold, så det var ikke muligt at skaffe sig et rent statistisk overblik. Inden jeg redegør for disse samtaler og interviews, så er der imidlertid en teoretisk præmis, der skal på plads. Der kræves nemlig en overvejelse over, hvad der menes med integration. FTS definerer sig som et integrationsprojekt, så hvad menes der med integration?

Præsentation af integrationsmodeller⁵

Jeg vil her definere tre integrations-modeller og tentativt applicere dem på det kirkelige område med særligt henblik på FTS's integrationsarbejde:

A. Assimilations-modellen

B. Den multi-kulturalistiske model

C. Den dynamiske model

⁴ Informanternes fulde navne er mig bekendte, men jeg synes det er mest rigtigt ikke at offentliggøre dem her.

⁵ De af mig skitserede modeller er inspireret af Peter Seeberg og Kirstine Sinclairs rapport: *Odense kommunes fremtid – i et integrationsperspektiv*.

Ad A) Assimilations-modellen

Denne model insisterer på minoriteternes tilpasning til majoritetssamfundet. Denne forestilling ville i nærværende sammenhæng betyde, at Folkekirkens Tværkulturelle Samarbejde skulle forstå sin opgave som dette at fremme integration af de mellemøstlige kristne ind i folkekirkens sognemenigheder. Målet med FTS' arbejde ville dermed være at overflødiggøre sig selv i den forstand, at de 22 sogne bag FTS ville have integreret de kristne lokalt. Den kulturbetingede og konfessionsbaserede forskel mellem de mellemøstlige kristne indbyrdes og i forhold til de danske sogne ville hermed være om ikke udslettet så udjævnet.

Ad B) Den multi-kulturalistiske model

Denne model kaldes populært melting-pot modellen. Hermed forstås en integrationsmodel, hvor de politiske instanser forventes at levere spillerum for forskellighedernes udfoldelse: Multikulturalisme er "en forestilling om, at individets autonomi er uløseligt knyttet til dets kulturelt definerede sociale identitet. En gensidig anerkendelse mellem individer indebærer derfor en gensidig anerkendelse af de implicerede kulturer. Bærere af en given kultur har en kollektiv ret til at kræve, at det politiske fællesskab fører en aktiv politik, der sikrer deres kulturs trivsel" (Seeberg og Sinclair: 2005, p. 7). I nærværende sammenhæng ville denne integrationsmodel betyde, at FTS's arbejde skulle sigte på at sikre, at de mellemøstlige kristne finder en kirkelig sammenhæng, der matcher den kulturbetingede og konfessionsbaserede kirkelige sammenhæng, de har bag sig i deres hjemlande eller får mulighed for at skabe en nyt kirkeligt fællesskab, der tager skyldigt hensyn til deres kultur, fx som et særligt FTS-menighedsfællesskab.

Ad C) Den dynamiske model

Den tredje model, som jeg her kalder den dynamiske model, har i følge Seeberg og Sinclair sit grundlag i den franske, såkaldt republikanske tradition: "Udgangspunktet er..., at det politiske, økonomiske og sociale fællesskab baseres på en politisk orden, der forudsættes anerkendt af de etniske minoriteter... Majoritetssamfundet insisterer på social integration, dvs. aktiv samfundsdeltagelse, men anerkender kulturelle, etniske, religiøse forskelle, for så vidt disse ikke står i modsætning til samfundets legale grundlag. Idealet er således et dynamisk integrationsbegreb, hvis centrale byggesten er gensidighed og lighed" (Seeberg og Sinclair: 2005 p. 6). I nærværende sammenhæng vil dette integrationsbegreb betyde, at FTS leverer en overordnet og inklusiv ramme for de mellemøstlige kristnes religiøse liv, men at målsætningen ikke er en integration i de lokale sognemenigheder (assimilation), ej heller skabelsen af et særligt FTS-menighedsfællesskab.

Det næste spørgsmål er så:

Hvilken integrationsmodel arbejder FTS så efter?

I vedtægternes formålsparagraf finder man følgende formulering:

§ 3. Tværkulturelt Samarbejde i Odense har til formål at drive arbejde blandt asylsøgere, flygtninge og indvandrere med henblik på at fremme en folkelig og kirkelig integration på tværs af etniske og religiøse forskelle.

Ved gennemgang af de referater af bestyrelsesmøder og repræsentantskabsmøder afholdt i FTS, som det har været muligt for mig at få adgang til, fremgår det ikke, at bestyrelsen eller repræsentantskabet efter projektets etablering på noget tidspunkt har diskuteret, hvad man nærmere forstår ved integration. Selve integrationsbegrebet har tilsyneladende ikke været sat formelt til debat. Heller ikke den af biskoppen bestilte evaluering af projektet, som blev udarbejdet af Maria Bondo Gravesen og Johs. Nørregaard Frandsen og som blev fremlagt for FTS i marts 2008, beskæftiger sig teoretisk med integrationsbegrebet og har tilsyneladende heller ikke givet anledning til en sådan formel diskussion i FTS's bestyrelse. Nuværende leder af FTS - siden november 2007 - Jesper Hougaard Larsen, der internt har diskuteret emnet med de øvrige ansatte, anfører i samtale med mig, at den åbne formålsparagraf åbner for alle tre ovenstående tolkninger af integrationsbegrebet. Han mener, at den åbne paragraf er udtryk for et pragmatisk valg for at tilgodese alle de kirkelige retninger, repræsenteret i de sogne, der står bag FTS. De kirkelige retninger kunne principielt have meget forskellige ideer om, hvilket integrationsbegreb, der ville være adækvat. Den åbne formulering betyder, at lederen kan definere integrationsbegrebet ret autonomt. Dette forstærkes af manglende aktiv deltagelse i debatten fra de 22 sogne, der understøtter projektet økonomisk.

Jesper Hougaard Larsen definerer selv FTS' principielle succeskriterium som det at gøre sig selv overflødig, fordi integrationsprocessen ideelt set burde overtages af sognene. Her abonnerer han på assimilationsmodellen. Men samtidig erklærer han denne tanke for umulig på nuværende tidspunkt. I lyset af de faktiske forhold ser han det ikke som meget problematisk, at FTS's integrationsprojekt ikke resulterer i, at de lokale sognemenigheder overtager integrationsprocessen. Men han ønsker på den anden side ikke, at FTS udgør et permanent kirkeligt fællesskab for de kristne, selvom han mener, at FTS rent faktisk godt kan gå hen og blive det. FTS må imidlertid principielt altid have foreløbighedsens karakter, fordi Jesper Hougaard Larsen ønsker at fastholde det folkekirkelige ståsted, og folkekirkens grundenhed er det geografisk bestemte sogn. FTS må ikke blive et kirkesamfund i sig selv, mener han. Han tager hermed afstand fra en multi-kulturalistisk tankegang, hvor et sådant særligt kirkesamfund ville være sanktioneret.

I sin gudstjenesteforståelse lægger Jesper Hougaard Larsen derfor vægt på, at gudstjenesterne er folkekirkelige, internationale gudstjenester, i modsætning til sin forgænger Leif Munksgaard, hvis gudstjenesteforståelse afspejles i en liturgi, der ligger længere væk fra den gængse folkekirkelige gudstjeneste og nærmere en forståelse af FTS-gudstjenesten som en særlig gudstjenesteform (i en særlig menighed).

Jesper Hougaard Larsen hælder dermed mest til det dynamiske integrationsbegreb, hvilket vil sige, at FTS leverer en overordnet og inklusiv ramme for de mellemøstlige kristnes religiøse liv, uden at forvente integration i de lokale sognemenigheder (assimilation) på den ene side og på den anden side ønsker han heller ikke, at FTS skal stivne til et permanent og særligt menighedsfællesskab (multikulturalisme). Han anfører i øvrigt, at han og Marianne Larsen efter det første år som ledere er i bestandig tankeproces, hvad angår integrationsforståelsen og dermed FTS's opgave og mål.

Men hvordan virker FTS's formålsparagraf mht. integration, når man spørger brugerne? Pladsen er ikke til at gennemgå interviewene med de to informanter, så her kommer blot konklusionen.

Konklusion på interviews

I begge interviews er det tydeligt, at kristendommen især spiller en rolle for de to mænd som etisk rettesnor og inspiration. Især Habeb understreger desuden, at kristen etik adskiller sig fra muslimsk etik. Sådan opleves det af ham både i hjemstavnen og i Danmark. I Habeb og Matthews optik er der tale om, at den kristne etik afspejler sig i den danske samfundsopbygning og de sociale systemer og at kontakten med den etiske side af kristendommen derfor kan have en integrerende funktion. De forholder sig dog her især til integration af muslimer: de skal lære "kristne principper". "Kirken skal gå i gang med at integrere muslimerne i det danske samfund. De behøver ikke blive kristne. Men de skal lære dansk moral"... "Samfundet er bygget på den måde". Man skal altså respektere den samfundsorden, der er bygget på kristendommen, men behøver ikke at praktisere kristendommen religiøst: "Det er retssystemet, loven er loven, men jeg kan leve sammen med en muslim, det er lige meget, de har deres egen religion og jeg har min egen og vi kan praktisere begge vores religioner" (Habeb). I parentes vil jeg ikke undlade helt for egen regning at bemærke her, at mange muslimer mener, at et samfund som det danske er meget mere i overensstemmelse med deres opfattelse af hvad islam er, end mange såkaldt muslimske lande er det. Det kan tyde på, at den danske samfundsorden ikke bygger på specifikke kristne værdier, men snarere på nogle værdier, der bunder i en fælles, global oplysningsbaseret og demokratisk tankegang.

For Habeb's vedkommende har en dansk sekulariseret kristendom sat sit præg på ham. Han kommer fra en familie med en stærk religiøs praksis, men i Danmark har han stort set forladt denne praksis. Det står klart, at en dansk kulturkristendom faktisk svarer til hans egen holdning til religion, som han også havde, da han var barn og ung i Irak. Hvor konfessionen var afgørende for hans irakiske familie i Irak, så er han nu ligeglad med konfessionerne og går lige så gerne til katolsk som til protestantisk gudstjeneste; det afhænger af hvem der ellers kommer der, det vil sige, at gudstjenesten også er et socialt mødested.

For Matthews vedkommende har han som konvertit fået mulighed for at praktisere sin kristendom, hvilket han ikke havde i Iran. I Danmark blev han først mødt af pinsekirken, men befinder sig nu bedst i den internationale menighed i Domkirken i FTS-regi, om end gudstjenesterne ikke helt opfylder hans behov for en stærkere etisk og åndelig vejledning.

Ingen af de to føler sig personligt knyttet til deres sognemenighed og sognets almindelige gudstjenesteliv. FTS har altså i deres tilfælde ikke fungeret som en passage til den lokale menighed. Især Matthew synes at have fundet et permanent kirkeligt tilhørsforhold i FTS, om end han er "nysgerrig" efter at møde andre kirker. Interessant nok er det dog i denne sammenhæng, at Habeb's datter helt naturligt er blevet konfirmeret i familiens lokale (Munkebjerg) kirke, selvom hun er døbt i FTS' regi. Man kan forudse at det samme vil ske for hans søn. Da begge Matthews børn går i en almindelig dansk folkeskole kan man forsigtigt forudse, at de på et tidspunkt, hvis de ønsker at blive døbt og konfirmeret, også vil vælge at blive konfirmeret sammen med deres kammerater ved en højmesse i den lokale kirke. Det vil dermed være den næste generation, der

gnidningsfrit integreres i folkekirken men via folkeskolen, der er ramme om børnenes sociale fællesskaber, og ikke via folkekirkens integrationsarbejde i sig selv.

Konkluderende kan derfor siges, at FTS for disse to interviewpersoner ikke har fungeret som en assimilerende integrationsfaktor. Der er ikke tale om, at FTS har fungeret som en passage til de lokale menigheder. I begges tilfælde er FTS snarere blevet et permanent menighedsfællesskab, som de udnytter i forskellig grad og på forskellig vis. Derved demonstrerer deres tilfælde en multikulturalistisk integrationsmodel. Jeg gentager fra tidligere:

I nærværende sammenhæng ville denne integrationsmodel betyde, at FTS' arbejde skulle sigte på at sikre, at de mellemøstlige kristne finder en kirkelig sammenhæng, der matcher den kulturbetingede og konfessionsbaserede kirkelig sammenhæng, de har bag sig i deres hjemlande eller får mulighed for at skabe en nyt kirkeligt fællesskab, der tager skyldigt hensyn til deres kultur, fx som et særligt FTS-menighedsfællesskab.

Jesper Hougaard Larsens ideer om, hvorledes integration skal forstås i FTS regi lå nærmere den dynamiske model: Jeg gentager igen fra tidligere: I nærværende sammenhæng vil dette integrationsbegreb betyde, at FTS leverer en overordnet og inklusiv ramme for de mellemøstlige kristnes religiøse liv, men at målsætningen ikke er en integration i de lokale sognemenigheder, ej heller skabelsen af et særligt FTS-menighedsfællesskab.

Som Jesper Hougaard Larsen selv udtrykker det og de to interviews viser, ser det ud til, at det kan være vanskeligt at undgå, at FTS bliver et særligt menighedsfællesskab, og at det først er i næste generation en assimilerende integration af nydanske kristne i lokale sognemenigheder kan finde sted og da via folkeskolen som integrationsbærende instans og ikke via folkekirkens initiativer, i hvert tilfælde sådan som de hidtil har formet sig i FTS. Dette forudsætter selvfølgelig et fortsat tæt bånd mellem folkeskole og folkekirke.

Perspektivering af FTS's integrationsarbejde

Andre veje

Det empiriske grundlag for min undersøgelse af, hvorledes kristne fra Mellemøsten integreres i Odenses kirkeliv er unægteligt spinkelt. Jeg fandt det så utilfredsstillende, at jeg valgte at opsøge to andre sammenhænge, hvor jeg kunne forestille mig, at der ville færdes kristne fra Mellemøsten. Det drejer sig om Church of Love og Vollsmose Kirke. Jeg havde to længere samtaler med henholdsvis Massoud Fourouzandeh, Church of Love og sognepræst Torben Hangaard, Vollsmose. I disse samtaler blev det klart for mig, at begge på hver deres meget divergerende måder arbejder ud fra en integrationsmodel, der er både smallere og klarere defineret end det er tilfældet i FTS.

Church of Love

Church of Love blev dannet i 1997 som en multikulturel kirke med særligt fokus på missionsbefalingen og med et ønske om at drive mission blandt nydanskere. Kirken har ca. 150 medlemmer af især afghansk og

iransk oprindelse og afdelinger i København, Århus, Ålborg og Odense. Dertil kommer en del mennesker, der ikke er døbt og derfor ikke medlemmer. Der holdes gudstjenester på farsi (med simultantolkning). Kirken ledes af Massoud Fourouzandeh, der selv er iraner.

På spørgsmålet om nødvendigheden af at danne en ny kirke svarer Fourouzandeh, at det ikke var et ønske men blev en nødvendighed, fordi kirken i Danmark ikke viste sig rummelig nok til at kunne give plads for nydanskerne, både de kristne og "søgende muslimer". Han gjorde "alt for at være en officiel del af folkekirken og ikke skabe en ny kirke"...men blev "stille og roligt skubbet den vej". Han mødte mange "blinde veje...forhindringer...uberettigede krav". Fx søgte kirken forgæves efter folkekirkelige lokaler at holde gudstjenester og møder i.

Fourouzandeh ser Folkekirken som et kæmpe hangarskib og Church of Love som en lille gummibåd, der kan færdes, hvor det store skib ikke kan sejle og så vende tilbage til moderskibet, altså Folkekirken. Church of Love vil gerne være en integreret del af folkekirken, men på særlige betingelser fordi de kristne kommer fra andre konfessioner og andre kulturer. Der må tages hensyn de kulturelle og konfessionelle forskelligheder. "Der er kun ét hoved, kun ét legeme, men mange lemmer".

Men "den eneste kirke der var åben nok til at stille lokaler til rådighed for os var Bykirken i Odense". Han synes det er tåbeligt og urimeligt, at folkekirken er lukket for Church of Love og mener, at folkekirken gjorde klogt i inddrage mere tværkirkeligt arbejde. Folkekirken bør udnytte muligheden for at drive mission blandt nydanskere (og "det er ti gange nemmere for en "Massoud" end for en "Morten" at gå ud og tale med muslimer") og tilbyde kristne nydanskere en kirke, der er imødekommende overfor deres kulturelle og konfessionelle baggrund. Men kirkens ledelse har tilsyneladende "endnu ikke fanget" den nye kulturelle og kirkelige situation i Danmark, hvilket han beklager og arbejder på at ændre.

Fourouzandeh dør efter forudgående samtaler og oplæring, hvor han gør klart hvilke sociale omkostninger, det kan have at konvertere. Han angiver at have døbt ca. 500 mennesker.

Church of Love har et meget klart kirkeligt integrationsprojekt. Midlet er mission og formålet er, at kristne nydanskere, hvad enten disse kommer fra en kristen baggrund eller er konverterede muslimer, skal integreres i Den danske Folkekirke. Altså en klar assimilationsmodel som ideal og mål men med særlig hensyntagen til kultur og konfession i integrationsprocessen, der således trækker på en dynamisk integrationsmodel.

Fourouzandeh mener, at FTS (og Vollsmose kirke for den sags skyld) har været for tilbageholdende med missionsarbejdet. Man bør påtage sig sin rolle som kirke, mener han, og være præster mere end integrationsarbejdere; det sidste kan andre tage sig af. Han anfører, at man måske er tilbageholdende med det missionere, fordi der i modsætning til integrationsarbejde ikke er offentlige midler til dette arbejde.

Vollsmose sogn og kirke

Vollsmose sogn i den østlige del af Odense har 12.000 indbyggere, heraf er 68 % muslimer. Der er 70 nationaliteter repræsenteret, men der findes fire store hovedgrupper: etniske danskere, somaliere, tyrkere og palæstinensere.

Vollsmoses kirkes integrationsarbejde påbegyndtes i 1987 på opfordring af daværende biskop Vincent Lind og har fra begyndelsen været ledet af sognepræst Torben Hangaard og er det stadig. Fra starten definerede man tre præmisser for arbejdet:

1. sognet blev defineret som omfattende alle beboere uanset religiøst, etnisk og kulturelt tilhørsforhold
2. integrationsarbejdet var ikke missionerende
3. man ønskede en meget praktisk tilgang

På spørgsmålet om hvad integration er, svarer Torben Hangaard, at det er at udvikle i fællesskab med respekt for forskelligheder. Det, der skal udvikles, er "hele livet"; arbejde, institutioner, skole, fritidsliv. Det gælder om at være sammen på "normal vis". Det er en "simpel" model, siger Hangaard: "Vi skal bare være sammen som mennesker, vi er jo mennesker alle sammen". "Vi skulle nok kunne følges til fodbold eller i biografen, selvom den ene er kristen og den anden muslim" (Hangaard 2005: 46). Man kan så dyrke sin religion, som man har lyst til. Som Hangaard siger: "Du er en god muslim, det skal du blive ved med at være og du er en god kristen, det skal du blive ved med at være". Han er meget skeptisk i forhold til at døbe muslimer, fordi han mener, at det får store sociale følger. Han har i sin tid i Vollsmose kun døbt een muslim. Vollsmose kirke har en kommunalt ansat integrationsmedarbejder udstationeret i kirken. Hun leder bl.a. en lektiecafé. Derudover er der ansat en palæstinensisk medarbejder, der er muslim og fungerer som "brobygger". Der er derudover et tæt samarbejde med moskeen på Ørbækvej og imam Abu Hassan. Kirkens medarbejdere hjælper beboerne med alt, hvad de bliver bedt om, fx bistand i retlige sager. Der er flere klubber, bl.a. en syklub og en fiskeklub.

På spørgsmålet om hvorfor folkekirken skal lave den slags integrationsarbejde, som Vollsmose kirke laver, henviser Hangaard dels til Biblen og dels til inspiration fra franciskanerordenen, der har et stærkt socialt engagement. Den bibelske henvisning er til Mattæusevangeliet kap. 25, 31-46, der understreger den kristnes diakonale pligt. Den kristne er sat under en fordring om at tage sig af det andet menneske uanset hvem dette menneske er, og hvis vi ikke tager den fordring op, er vi ikke kristne, siger Hangaard.

Hangaard ser den tidligere leder af FTS, Leif Munksgaard som missionsarbejder og anfører, at mange muslimer derfor tog afstand fra ham. Han mener, at FTS's arbejde i forhold til de kristne er "forkert", fordi man laver en "slags tvungen frikirke". Derimod mener han, at de kristne skal indtages i deres lokale sognekirke. Det bør FTS tage aktivt hånd om ("tage de kristne ved hånden hen til deres lokale kirke"). Den lokale kirke har så pligt til at introducere nydanskerne til det øvrige lokale liv (i foreninger etc). FTS fungerer efter Hangaards mening ikke sådan og den før omtalte passage mellem FTS og sognemenighederne eksisterer ikke. FTS bliver "selvforstærkende" i sin egen position som sær-menighed i den forstand, at arbejdet besværliggør integration i den lokale folkekirke.

Vollsmose kirkes integrationsprojekt er lige så klart formuleret som Church of Love's, blot udfra et andet integrationsbegreb. Her koncentrerer man sig om folkelig integration på kristen, diakonal baggrund. Man abonnerer på den dynamiske integrationsmodel og jeg citerer fra afsnit 4: "Udgangspunktet er således, at det politiske, økonomiske og sociale fællesskab baseres på en politisk orden, der forudsættes anerkendt af de etniske minoriteter...Majoritetssamfundet insisterer på social integration, dvs. aktiv samfundsdeltagelse, men anerkender kulturelle, etniske, religiøse forskelle, for så vidt disse ikke står i modsætning til samfundets

legale grundlag. Idealet er således et dynamisk integrationsbegreb, hvis centrale byggesten er gensidighed og lighed" (Seeberg og Sinclair: 2005 p. 6). Det er altså bemærkelsesværdigt for arbejdet ved Vollsmose kirke, at man ikke bekymrer sig om den kirkelige integration overhovedet, men udfører bibelsk inspireret folkeligt integrationsarbejde.

Det skal tilføjes, at kirkens arbejde ifølge Hangaard høster stor positiv opmærksomhed udenfor Danmark, hvor flere kirker kopierer konceptet. Vollsmose kirke er desuden inviteret til at deltage som inspiratorer i Vatikanets integrationsarbejde som eneste protestantiske kirke, og kirkens arbejde har vakt opmærksomhed i USA via den nu afdøde amerikanske ambassadør i Danmark, James P. Cain.

Konklusion

Min undersøgelse mødte allerede i udgangspunktet det grundlæggende problem, at der kun kunne identificeres to kristne personer med baggrund i Mellemøsten blandt FTS's brugere. Det er vanskeligt at drage nogen konklusion på så ringe empirisk grundlag, og jeg finder det ikke forsvarligt at svare definitivt på, hvorvidt og hvorledes FTS integrationsarbejde lykkes i forhold til kristne fra Mellemøsten. Medmindre man ønsker at bruge det lave antal mellemøstlige kristne i FTS som ligefrem indikation på, at FTS's arbejde ikke lykkes: det mener jeg imidlertid ikke er en tilrådelig konklusion.

Dog har jeg gennemført to kvalitative interviews og draget hvad man må kalde meget foreløbige konklusioner på baggrund af dem. Det er et væsentligt faktum i bedømmelsen af FTS's integrationsarbejde i forhold til denne specielle gruppe, at alle mine informanter har anført, at der findes omkring 200 kristne fra Mellemøsten i Odense. Alt efter temperament kan man synes, at 2 ud af 200 er få - eller det modsatte. Konklusionen af interview-undersøgelsen er i al sin foreløbighed, at FTS opfylder sit formål, hvis man betragter det ud fra en multikulturalistisk integrationsmodel. MEN der ligger en grundlæggende vanskelighed i at evaluere et integrationsprojekt, der ikke arbejder ud fra et klart defineret integrationsbegreb.

Praktikopholdet på dette folkekirkelige integrationsprojekt gav netop anledning til at se nærmere på selve integrationsbegrebet og her valgte jeg at perspektivere FTS's arbejde ved at inddrage Vollsmose kirke og Church of Loves meget forskellige tilgange til kirkeligt integrationsarbejde.

Det særlige ved de to sidste organisationer er, at de klart har valgt at fokusere på enten kirkelig integration (Church of Love) eller folkelig integration (Vollsmose kirke), hvorimod FTS i følge formålsparagraffen fokuserer på både kirkelig og folkelig integration. Det dobbelte formål synes at vanskeliggøre tegningen af en klar profil og et tydeligt integrationsbegreb, hvorpå FTS's arbejde kan stå. Church of Love og Vollsmose kirke fremstår med en noget klarere profil end FTS. Og selv om begge disse kirker åbenlyst har en meget stærk leder af arbejdet, så vil den klarere profil sandsynligvis sikre, at arbejdet kan fortsætte ad samme linje, når de to personer ikke leder arbejdet mere. Hvorimod det er muligt, at FTS's åbne formålsparagraf åbner for, at den til enhver tid siddende leder kan forme arbejdet mere efter egne visioner og ønsker. Jeg vil her gerne citere den førnævnte evaluering, som Fyens Stift bestilte og som under et afsnit kaldet "Lis og Leif" skriver følgende:

"Det har været vigtigt og rigtigt (*min understregning*), at Lis og Leif Munksgaard har fået lov at forme stedet efter eget ønske og til at lave det projekt, de gerne ville. Det var i øvrigt en betingelse for, at de ville komme

tilbage til Danmark (*fra missionsarbejde i Melleløsten, kj*), at de havde frie hænder til at forme FTS, som de ville..., hvorved det i høj grad blev deres personlige projekt”.

Jeg vil selv stille spørgsmålstejn ved, om det er så ”rigtigt” at arbejde med en meget åben formålsparagraf og bevidst lade den til enhver tid siddende leder definere FTS’s arbejde. Ikke fordi der pr. definition er noget galt med den ene leders syn på integration frem for den andens, men fordi det slører arbejdets profil og mål.

Dette fører frem til:

Synspunkter til videre overvejelser

Min undersøgelse rejser et spørgsmål, som jeg mener det ville gavne FTS at få klarhed over, fordi det vil skærpe FTS profil udadtil, nemlig hvorledes den folkelige og den kirkelige integration forholder sig til hinanden. Spørgsmålet er væsentligt, fordi FTS henvender sig både til kristne og til flygtninge og indvandrere med en anden trosretning end kristendom. Jesper Hougaard Larsen anfører, at han ønsker at arbejde ud fra et grundtvigsk funderet syn bygget på det klassiske grundtvigske ”slagord”; menneske først - kristen så”. Et slagord, der dog altid i den givne situation kræver tolkning. I FTS’s arbejde har en uafklarethed i forhold til formålsparagraffen hidtil bevirket, at man, med Jesper Hougaard Larsens ord, ikke bare ”både blæser og har mel i munden, men også forsøger at hoste”.

Som jeg forstår Jesper Hougaard Larsens tolkning af formålsparagraffen, har FTS under hans ledelse ingen missionær ambition (ifølge evalueringen var dette heller ikke tilfældet under Leif Munksgaards ledelse). En klargørelse af formålsparagraffens integrationsforståelse kunne tydeliggøre dette for FTS’s muslimske brugere. Det ville også gøre det klart, at en del af FTS’s arbejde har diakonal karakter: dette er en væsentlig pointe for Jesper Hougaard Larsen og et synspunkt han i øvrigt deler med Torben Hangaard. Det diakonale arbejde er for begge ”farveblindt”⁶, dvs. at folkekirken i sit diakonale arbejde ikke bør tage hensyn til religiøs overbevisning og tilhørsforhold.

I forhold til de kristne vil en tydeliggørelse af integrationsbegrebet være en hjælp til at målrette arbejdet i højere grad.

- Hvis man fx ønsker at arbejde med en assimilationsmodel, må man styrke og udbygge båndene mellem FTS som institution og de 22 sogne, der står bag projektet, så at disse får mere end et økonomisk ansvar i integrationsprocessen.
- Hvis man ønsker at arbejde målrettet ud fra en multi-kulturalistisk model, må man sætte kræfterne ind på at styrke og udbygge den særlige FTS-menighed, der holder sær-gudstjenester i domkirken.
- Hvis man ønsker at arbejde med en dynamisk integrationsmodel, må man etablere/udbygge det praktisk-teologiske samarbejde mellem folkekirkens menigheder og kristne og kristne menigheder af anden kulturel og konfessionel baggrund fx i forhold til det liturgiske liv.

⁶ Jesper Hougaard Larsen citerer Kirkens Korshærs leder Bjarne Lenau Henriksen for udtrykket farveblindhed mht kirkens diakonale arbejde og Torben Hangaard citerer fodboldtræneren Jack Johnson for at have sagt: ”Når det gælder mennesker er jeg farveblind.”

Opfordringer

Min undersøgelse er koncentreret om Odense og Folkekirkens Tværkulturelle Samarbejde i Odense. Til sidst vil jeg tillade mig at opsummere mine iagttagelser i følgende opfordringer til folkekirken som sådan:

For det første at man i alt kirkeligt integrationsarbejde gør sig klart hvilket integrationsbegreb man arbejder ud fra, både processuelt og som mål.

For det andet at folkekirken diskuterer og overvejer sin lovgivning vedr. kirkers brug, der for nuværende er meget statskirkeligt præget.

For det tredje at man diskuterer folkelighedsbegrebet og dermed folkekirke-begrebet ud fra den nye virkelighed, der inkluderer/bør inkludere kristne med anden folkelig baggrund end dansk.

Litteraturliste

Dahler-Larsen, Peter 2002: *At fremstille kvalitative data*, Odense Universitetsforlag, Odense.

Gravesen, Marie Bondo og Frandsen, Johs. Nørregaard 2007: *Evaluering af Folkekirkens Tværkulturelle Samarbejde i Odense*, Syddansk Universitet, Odense.

Hangaard, Torben og El-Badawi, Maher 2005: *Det kan godt lade sig gøre! Kirke og integration*, Facet.

Seeberg, Peter og Sinclair, Kirstine 2005: *Odense kommunes fremtid – i et integrationsperspektiv*. Center for Mellemostudier, Syddansk Universitet, Odense.

Sørensen, Jørgen Skov 2008: *Folkekirken og migrantmenigheder. Projektbeskrivelse*. Det mellemkirkelig Råd, København.

Replik fra Den katolske Kirke i Danmark

ved Czeslaw Kozon, biskop over Den katolske Kirke i Danmark

Historie

Den katolske Kirke i Danmark er organiseret i eet stift betegnet som "Bispedømmet København" og dækker hele det danske rigsfællesskab.

Efter reformationen var Danmark i katolsk henseende under ledelse af skiftende tyske biskopper. I 1868 blev Danmark et selvstændigt katolsk distrikt kaldet "apostolsk præfektur" under ledelse af en ikke-bispeviet præst. I 1892 ophøjedes præfekturet til "apostolsk vikariat," hvis leder hermed blev biskop. I 1953 blev Danmark et selvstændigt bispedømme.

Medlemstal og organisering

Pr. 31. december 2007 var der i bispedømmet registreret 37.123 katolikker; men tallet må formodes at være 10.000, måske 20.000 flere, da mange udenlandske og ikke-praktiserende katolikker ikke er registreret.

Mange børn bliver ikke selvstændigt registreret, når de flytter hjemmefra.

Der er 47 sogne, territoriale menigheder, af forskellig størrelse og fordelt over hele landet med en stærkere koncentration i Københavnsområdet. Den største menighed er Århus med 3045 medlemmer, den mindste Nuuk med 61 medlemmer. 10 andre menigheder har over 1000 medlemmer. Antallet af sogne er stort i forhold til antallet af katolikker, hvilket skyldes de store geografiske afstande, som kræver, at der ikke må være for langt i mellem kirkerne, hvis folk skal kunne nå dem uden for meget besvær.

Foruden de 47 sogne er der organiseret regelmæssig sjælesorg for 10 fremmedsprogede grupper: Engelsk, filippinsk (de facto engelsk), fransk, italiensk, kroatisk, polsk, spansk, tamilsk, tysk og vietnamesisk. Der er messer på engelsk, italiensk, polsk og spansk hver søndag i København. De fleste øvrige grupper har messe et par gange om måneden både i København og i provinsen. I provinsen er de fleste udenlandske katolikker aktive i de territoriale menigheder. Nogle udlændinge kommer kun til messe, hvis den fejres på deres respektive sprog. Ingen sproggruppe har sin egen kirke, men benytter sognekirkerne og to andre kirker.

De ovenfor nævnte sproggrupper tilhører alle den latinske ritus, dvs den største og, for de fleste, mest kendte del af Den katolske Kirke. I de seneste år er der også kommet kaldæiske katolikker, mest fra Irak, og ukrainere til landet. De har en særlig status, ukrainerne er endda underlagt en ukrainsk biskop i Tyskland. Kaldæerne har fået overdraget en nedlagt sognekirke til permanent brug, ukrainerne anvender domkirken.

Etniske proportioner

Den katolske Kirke i Danmark blev efter religionsfriheden revitaliseret af katolske immigranter. Senere kom en række danske konvertitter til. Udlændingene var i begyndelsen tyskere, senere kom et lille antal bøhmiske glasarbejdere, italienske marmorarbejdere og endelig i slutningen af 19. århundrede et meget stort

antal polske landarbejdere, der som den første store immigrantgruppe satte stærkt præg på Den katolske Kirke i Danmark.

I nyeste tid er der kommet ungarere, endnu flere polakker, større grupper af vietnamesere, tamiler, mennesker fra Mellemøsten og afrikanske lande. Der er desuden mange enkeltpersoner fra mange forskellige lande.

Et forsigtigt skøn viser, at mindst 50% af katolikkerne i Danmark er af udenlandsk herkomst, herunder også medregnet sådanne, som er født i Danmark af udenlandske forældre.

Immigranternes præg på Den katolske Kirke i Danmark

I slutningen af 19. århundrede og i begyndelsen af det 20. konverterede mange danskere til Den katolske Kirke, og en hel del menigheder fik et stærkt danske præg. Med de senere større immigrantbølger er dette de fleste steder ændret. I nogle sogne udgør immigranterne langt den overvejende del af menigheden, i hvert fald den praktiserende del af den. Især polakker, vietnamesere, tamiler og kaldæere præger mange menigheder.

Immigranternes ankomst har revitaliseret mange menigheder, som syntes på vej til at sygne hen. Dette friske pust er stort set blevet vel modtaget. Dog kan den "danske" del af menigheden nogle steder føle en vis frustration ved at være i mindretal, hvilket dog egentlig ikke volder problemer.

I provinsen føler langt de fleste udlændinge sig som en del af den lokale menigheder og deltager i den danske gudstjeneste og undervisning. I Københavnsområdet eksisterer enkelte sproggrupper de facto som personalmenigheder.

Integrering

I langt de fleste menigheder integrerer immigranterne sig, om end de til en vis grad bevarer deres oprindelige præg i hvert fald for første generations vedkommende. Man ser blandt præster og menighedsmedlemmer forskelligt på, i hvilket omfang immigranter skal tilbydes sjælesorg på deres eget sprog, da dette efter nogens mening forsinker integreringen. Nogle er bekymrede for, at Den katolske Kirke i Danmark af omverdenen bliver betragtet som en kirke for udlændinge og således en kirke uden dansk præg og danske traditioner. Bestræbelserne består da i på den rigtige måde og i det rigtige tempo at få immigranterne til at føle sig som en integreret del af Kirken i Danmark, som kan beriges meget af udenlandske traditioner og nogle gange stærkere tilknytning til troen. Der arbejdes dog hele tiden på at betone Den katolske Kirkes hjemstavnsret i Danmark, begyndende med dens position i middelalderen, udformning af dansk liturgi, herunder også med anvendelse af danske lutherske salmer. Disse tiltag opmuntres immigranterne til at støtte og se værdien i, medens den danske del af Kirken gennem immigranternes tilstedeværelse får understreget Kirkens universelle væsen.

Præster og øvrigt personale

De fleste præster og søstre har altid været og er stadig af udenlandsk oprindelse. Af de 82 præster er kun 20 danskfødte. Blandt de næsten 200 søstre er antallet procentuelt endnu mindre.

Præster og søstre kommer fra forskellige lande med forskellige traditioner. Dette kræver en god indføring i danske forhold, især i sproget, som for mange er en stor udfordring. Nogle lærer og integreres hurtigere end

andre. Forhold som præsters forskellige status i de enkelte lande, ukendskab til menighedsråd og lægfolks medansvar kan indimellem føre til misforståelser og i enkelte tilfælde til mindre konflikter.

Både før og nu har præster og søstre fra udlandet generelt vist stor motivation for at indleve sig i danske forhold, og Den katolske Kirke i Danmark er dem dybt taknemmelige for deres store og ofte pioneragtige indsats. Man vil fortsat være afhængig af præster og søstre fra udlandet, da tilgangen herhjemme til denne livsform er yderst begrænset.

Udfordringer

Den katolske Kirke mærker som andre kristne kirker udfordringen fra det ikke altid religiøst motiverede omgivende samfund. Denne udfordring er dobbelt på grund af dens status som mindretalskirke. Mange udlændinges forhold til Kirken svækkes på grund af mangel på den støtte, som det hjemlige miljø giver og på grund af de geografiske afstande. Især de unge mærker disse udfordringer, da en ung katolik ofte er ene med sin tro i lokalsamfundet og skolen. Generelt er det for især de unge også svært at forblive tro mod de katolske moralske normer i et frisindet samfund som det danske.

I et vist omfang er også proselytisme fra enkelte frikirker en udfordring, især for immigranter, der nogle gange her finder større nærhed, deres eget sprog og en livligere gudstjeneste.

De lokale menigheder oplever nogle gange en isolation og mangel på engagement fra immigranternes side hvad angår overtagelse af opgaver og tjenester.

Den ovenfor nævnte kontrast mellem danskhed og universalitet er en stadig udfordring.

Skærpelse af lovkrav til udenlandske præsters og søstres sprogkundskaber og betingelserne for deres indrejse giver anledning til bekymring.

Mål

Ønskelig er en langsom, ikke forceret, men målrettet integrering i den lokale kirke, ikke ved total opgivelse af eget sprog og egne traditioner, men ved at immigranterne engagerer sig aktivt og helhjertet i deres respektive menigheder, deltager i gudstjenesten, påtager sig opgaver og deltager i menighedsrådsarbejdet. Fra dansk side er det nødvendigt, at immigranternes mulighed for i hvert fald lejlighedsvis deltagelse i gudstjeneste på deres eget sprog respekteres og muliggøres.

Selv om de enkelte immigranter bliver integreret, vil der hele tiden komme nye, hvilket gør behovet for sjælesorg på fremmede sprog permanent, også forstærket af i hvert fald Hovedstadens status som metropol.

Replik fra frikirkerne i Danmark

ved Hans Henrik Lund, daglig leder af KIT – Kirkernes Integrations Tjeneste

Er undervejs...

Det kristne fællesskab forpligter

ved Charlotte Dyremose, MF, kirkeordfører for Det Konservative Folkeparti

Vi politikere hverken kan eller skal påtvinge menighedsrådene noget ud over deres almindelige forpligtelser. Det er ikke og må aldrig blive en politisk opgave at tvinge de lokale sognemenigheder til at byde andre kirkesamfund indenfor i deres lokaler – uanset om det er selve kirkerummet eller f.eks. konfirmandstuen.

Men som medlem af Folkekirken mener jeg, at det da må være et klart formål med kirkens lokaler, at de bruges til at hjælpe andre kristne. At give husly til en kristen migrantmenighed er da noget af det mest kirkelige, vi kan bruge kirken til i det omfang, der er plads til andet end de mange ting, den lokale sognemenighed skal bruge kirken til. Og det er da langt at foretrække frem for så meget andet, det fra tid til anden forslås at bruge kirkerne til.

Så jeg kan kun tilskynde sognene til at åbne dørene både til det lidt anderledes og særlige udenfor sognets almindelige arbejde, men også til nye og spændende fællesskaber med andre kristne.

Om man så skal holde fælles gudstjeneste, udleje lokalerne eller har mulighed for at stille dem gratis til rådighed må afgøres af de lokale forhold og den lokale økonomi. Det væsentligste må være, at vi husker på vores kristne fællesskab med alle vi deler skriften med.

Det er helt naturligt, at mange migrantmenigheder på et tidspunkt står i en situation, hvor de er for mange til en husmenighed, men for få til egen kirke. Og så er det vel også en form for mission at give disse mennesker rum og plads til at udøve deres tro på deres måde. Her vil der jo typisk være tale om kristne mennesker, som den traditionelle kirke i første omgang ikke kan få fat på.

Og når det nu fremgår af undersøgelsen, at der faktisk er mange konvertitter blandt de mennesker, der kommer hertil med en anden tro end den kristne, så er der jo en særlig opgave med at sikre, at de kan finde et kristent fællesskab, der får dem til at føle sig hjemme. Det gør ikke så meget, om det er indenfor Folkekirkens rammer eller i et andet regi. Det væsentlige må igen være det overordnede kristne fællesskab.

Vi må som kristne og kirke vise de åbne døre i et demokratisk og kristent land. Vi må ikke glemme, at nogle af disse mennesker er forfulgte, der hvor de kommer fra. Og hvem ellers skulle vise dem, at sådan gør vi ikke i Danmark? Særligt disse mennesker må aldrig komme til at føle, at de også her falder udenfor – bare fordi deres kristendom ser lidt anderledes ud. Mennesker, der har oplevet at være sat udenfor fællesskabet på grund af deres kristne tro, skal ikke igen i Danmark opleve, at de igen er udenfor, fordi deres kristne tro ser lidt anderledes ud.

Trosfællesskabet forpligter. Men Folketinget hverken kan eller skal regulere, hvordan man forholder sig til de kristne mennesker, der lever i sognet. Det skal kirkerne lokalt, og de mellemkirkelige råd, og så naturligvis de gejstlige overordnede.

Hvad angår økonomien, kan disse migrantmenigheder udenfor Folkekirken samle ind på samme vilkår som alle andre trossamfund udenfor Folkekirken – og den mulighed skal naturligvis altid stå åben. Men vi må jo gerne som mennesker eller som menigheder hjælpe dem på anden vis.

Og så kan det naturligvis for nogens vedkommende være interessant og relevant at blive en del af Folkekirken. Men jeg mener faktisk ikke, at Folkekirken hverken kan eller skal rumme alt. Folkekirken skal være rummelig. Men vi skal ikke for enhver pris forsøge at få alle ind under samme paraply. Vi kan godt hjælpe vores medkristne uden at være i samme kirke.

Jeg har med spænding set frem til at høre resultaterne af undersøgelsen. Hvad er det for kontakter, der er skabt? Hvad bliver de brugt til? Hvad får mennesker ud af dette møde, og hvordan kan man hjælpe hinanden?

Som sagt, er det i bund og grund et internt anliggende i kirken, som vi folketingspolitikere med respekt afholder os fra at regulere. Men som kirkepolitiker og som medlem af Folkekirken er det alligevel naturligvis både spændende og relevant at følge hvilke udfordringer, migrantmenigheder kan give Folkekirken. Jeg kan f.eks. forestille mig, at der kan være behov for at se på de økonomiske rammer i de situationer, hvor en migrantkirke er på vej fra at være en selvstændig kirke til at blive integreret i Folkekirken, og dermed går fra at modtage fradrag til kirkeskat.

Nu er jeg jo så konservativ, at jeg ikke synes, at vi skal ændre kirkens forhold hele tiden. Derfor vil jeg også gerne se lidt på nogle erfaringer først. Så kan vi måske med årene overveje, om situationen med de mange nye migrantmenigheder på et tidspunkt skal have konsekvenser for de politiske rammer, som vi giver Folkekirken. Men i udgangspunktet vil jeg som politiker blande mig udenom også denne del af kirkens indre anliggender.

Folkekirken Tværkulturelle Samarbejde i Odense

ved Kresten Drejergaard, biskop over Fyens Stift

I år kan vi i Odense markere 10-året for oprettelsen af det i overskriften nævnte projekt, som fra begyndelsen blev støttet af 27 af Odense Kommunes 36 sogne og kirkedistrikter. Antallet af deltagende sogne er siden reduceret til 22, men det er stadig en pænt stykke over halvdelen af kommunens sogne, hvoraf nogle er deciderede landsogne, som til daglig ikke mærker meget til indvandringen.

Det var en vanskelig begyndelse. Inden samarbejdsaftalen i 1999 blev godkendt i kirkeministeriet, havde en arbejdsgruppe ledet af cand. theol. Lars Nielsen undersøgt forudsætningerne og var i den forbindelse nået frem til, at ca. 6% af Odenses befolkning svarende til ca. 12.000 mennesker var indvandrere af ikke-nordisk oprindelse. Heraf havde rundt regnet 2/3 en muslimsk baggrund og 1/3 en kristen baggrund.

Set fra mit synspunkt var den oprindelige målgruppe for projektet den muslimske befolkningsdel, hvor jeg havde fået flere bekendte blandt andet efter et besøg i bydelen Vollsmose. Jeg havde hos de muslimske indvandrere mødt et ønske om, at man gerne ville vide noget mere om, hvad danskerne tror på. Man ville kort sagt gerne vide noget om kristendommen, fordi man havde bemærket, at kristendommen trods al sekularisering spiller en rolle for den danske befolkning. Hvem er nærmere til at fortælle om det end kirken? Det gik op for mig, at kirken også er den eneste til det – eller kirkerne, for der er jo også frikirkerne, som på et meget tidligere tidspunkt end folkekirken har set dette behov. Når indvandrere kommer til Danmark, bliver de af staten informeret om alle statens "væsener", sygehusvæsen, skolevæsen, pengevæsen, skattevæsen, klagevæsen og meget andet. Men "kirkevæsenet" er der ingen, der informerer om og det til trods for, at den danske folkekirke egentlig er et "væsen" på lige fod med alle de andre og endda er bestemmende for landets religiøse identitet. Der var med andre ord en helt klar informationsopgave, som ingen i virkeligheden tog sig af.

Samtidig blev det mere og mere tydeligt, at en stor del af den 1/3, der er kommet til landet med en kristen baggrund, ikke rigtig havde nogen steder at gå hen for at få opfyldt deres gudstjenstlige behov. Igen blev det tydeligt, at frikirkerne hurtigere end folkekirken kendte deres besøgstid. Når jeg om søndagen kom hjem fra gudstjeneste et eller andet sted i stiftet, kunne jeg se en flok indvandrere forsamlede ved Baptistsamfundets kirke, som ligger i mit nabolag. Men der var ingen ved domkirken. Det skyldtes måske også, at Odense Kommune havde opstillet en meget smuk, nøgen kvindefigur lige uden for kirken. Den er lavet af kunstneren Kaj Nielsen og er dermed et ædelt udtryk for fynsk kunst. Men især muslimerne følte sig stødt over dette tankevækkende kunstværk, som stod lige foran helligdommen. Det har vi fået lavet om på. Kommunen har fjernet figuren, og selv er vi begyndt at lave gudstjenester for indvandrere i domkirken. Der er 1-2 gudstjenester om måneden, og de er blandt byens bedre besøgte gudstjenester. Efter gudstjenesten er der normalt fællesspisning med eksotiske retter på bordet. De bliver bragt til af familierne. Jeg har indimellem deltaget selv og følt mig meget velkommen.

I Odense er der faktisk flere migrantmenigheder. Vietnameserne kommer i den katolske kirke, andre kommer i frikirkerne; og en serbisk menighed, som jeg også et par gange har været til gudstjeneste hos, har indtil sidste år lånt en af folkekirkens kirker. Endelig er der den store brogede flok af ortodokse, katolikker og andre kristne af mellemøstlig oprindelse, som sætter pris på de gudstjenester, som det tværkulturelle samarbejde holder i domkirken.

Efter min opfattelse har folkekirken på dette felt været alt for langsom i optrækket. Det skyldes selvfølgelig frygten for at involvere folkekirken i den ømfindtlige debat om flygtninge og indvandrere med det til følge, at folkekirken godt støttet af Dansk Folkeparti er kommet til at tage sig ud som en hjemstavnsforening. Det er ikke godt! Netop med den status, som folkekirken har i Grundloven, hvor den i konsekvens af § 4 og § 6 må defineres som en statskirke undergivet demokratiets vilkår, har folkekirken en særlig forpligtelse til på statens vegne at agere på det kirkelige område i forhold til de mennesker, som staten lukker ind i landet. Folkekirken skal på én gang kunne tage vare på de kristne, som kommer til landet uden at finde noget relevant kirkesamfund at gå til gudstjeneste hos; og den skal kunne imødekomme de muslimer, som kommer til landet og har en ærlig vilje til at sætte sig ind i landets kristeligt betingede tankegang, uden at de dermed skal tvinges til at blive kristne. Om man så vil kalde det information eller mission, synes jeg, man skal være ligeglad med. Under alle omstændigheder bidrager det til en integration.

Selv kan vi jo tillade os at tænke med Grundtvig "om kristne ej de er i dag, de bliver det i morgen".

Panelindlæg III

ved Peter Fisher-Møller, biskop over Roskilde Stift

Er undervejs...